

HUDOBNÝ ŽIVOT 76

Ročník VIII.
5. VII. 1976
2.— Kčs

13

XI. ročník Medzinárodného festivalu populárnej piesne — Bratislavská lýra, nepochybne po časovom odstupe zaznamenajú ako prelomový v histórii tohto podujatia. Ostáva však otázka, do akej miery bude sa javiť vzájomný pomer pozitívnych a negatívnych prvkov. Ak by sme sa mali spoľahnúť na ohlasy v tlači, ktoré nasledovali bezprostredne po podujatí, nemohli by sme ho označiť za úspešný. „Festival si v novom prostredí hľadá vlastnú tvár. Zatial ju nenašiel“, konštatoval Michal Palovčík [Hľadanie vlastnej tváre, Pravda, 16. VI. 1976]. „Zdá sa, že koncepcia Líry, vlastne jej hlavní tvorcovia, nedôverovali sile pesničiek: preto tie vycpávky baletom a konferenciemi. Celkové pocitú účastníkov v hale boli často rozpačité“ [Jozef Bobok: Líre sú nové šaty, Večerník, 14. VI. 1976]. Zatial jediný jednoznačný pozitívny ohlas priniesla recenzia Jana Kovára (Pár skvelých nôt v skvelých piesach, Smena, 17. VI. 1976).

Mantinelistická rôznorodosť názorov recenzentov a tiež neobyčajne intenzívne kijoárové diskusie v odborných kruhoch majú svoje logické opodstatnenie. Vlani, po desiatom ročníku tohto podujatia panovala medzi ľudmi rôznorodého zamerania zhoda názorov v tom ohľade, že festival prežíva stagnáciu a že je potrebné dôkladne ho zreformovať. Novej

Pestrofarebné kruhy na Pasienkoch

Bratislavská lýra 1976

Jana Kocianová, interpretka výtaznej piesne BL '76.

Snímka: J. Vrlik

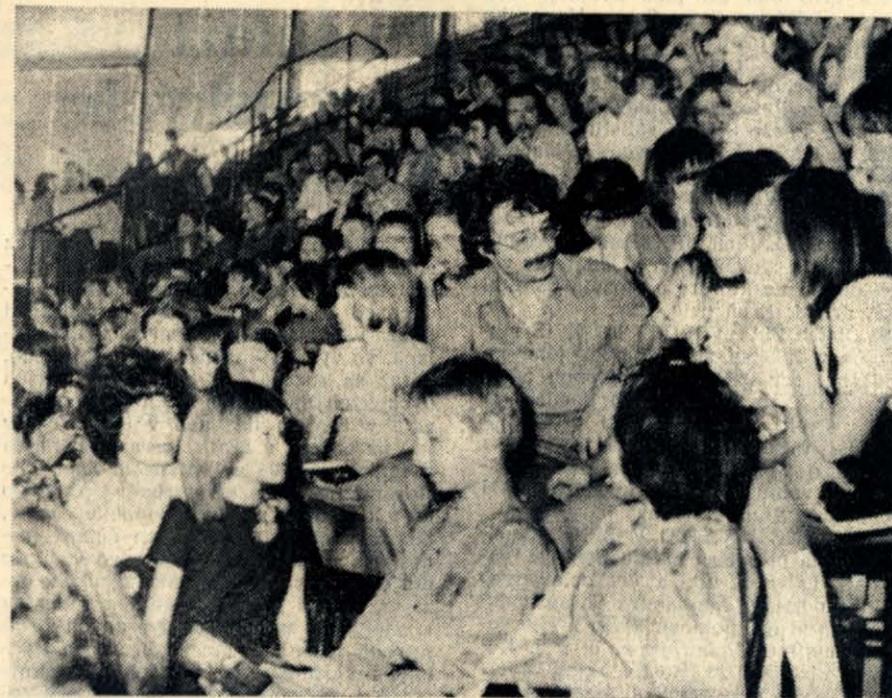
úlohy sa ujali aj noví ľudia. Najdôležitejší činitelia tohtoročného festivalu (riadiť — zasl. umelec Bedřich Kramosil, hlavný dramaturg Kamil Peteraj, dramaturg súťaže Pavol Hammel) nemali v minulosti s organizáciou podujatia nič spoľočné a tiaži z nich, čo sa na Líre zúčastnili ako autori a interpreti, získali tie najhoršie skúsenosti. Často sa totiž stávalo, že produkty mladých teamov, ktoré priniesli nové, svieže podnety, boli až umelo potlačené do pozadia. Nové vedenie si vytýčilo základnú, často proklamovanú úlohu: vytvoriť z Líry hudobné sviatky mládeže. Z tohto základného postulátu, ktorý vo všeobecnosti umožňuje tie najrôznorodejšie možnosti praktického napinenia, vypĺňali mnohé konkrétné opatrenia; ich jednotiacim motívom bola snaha o dôkladné zmeny. Prenešenie podujatia do nového priestoru malo napomôcť odstráneniu prílišnej oficiálnosti a umožnilo sledovať koncerty širšiemu okruhu poslucháčov. Práve táto vonkajšia zména vysvetla najväčšiu pozornosť recenzentov a zároveň konštatuje, že tieto vonkajškové okolnosti sú veľmi vydarili. Zhrňme všeobecne proklamovanú mienku: v športovej hale neboli dobré akustické podmienky, veľká časť obecenstva videla len chrbáty spevákov a tiež klimatické podmienky zabraňovali sústredenému sledovaniu. S výtvárnym riešením scény panovala jednoznačná spokojnosť a rovnako jedno-

značne sa poukazovalo na násilnú neinvenciu „vtipnosť“ dvojice Šimek — Soška. K ďalším problematickým novotám patrilo využitie baletu: jeho násilná načivčená bezprostrednosť sklzila do nudného stereotypu.

SÚŤAŽ A ZÁKULISIE

Základný prínos tohtoročnej Líry spočíva v niečom inom, ako v umožnení kvalitného sledovania koncertov. Prvoradou úlohou tohtoročného festivalu bolo presadenie strukturálnych zmien, ktoré majú podnecujúco pôsobiť aj mimo rámec podujatia. Preto prvoradou by mala byť odpoveď na otázku: do akej miery priniesla Líra nové progresívne podnety a v akej miere napomohla prezentácii nových osobností rozšíreniu žánrového rozprávania. Tým sa dostávame k autorskej súťaži.

Výberová porota rozhodla, že tohto roku si 19 skladieb zaslúži, aby ich uviedli vo finále Československej skladateľskej súťaže a zo tohto počtu bolo 8 slovenských. Narušil sa tak roky trvajúci úzus paritného zastúpenia, čo vyslovilo nelúbosť najmä v kruhu etablovaných skladateľov, ktorí poukazovali na to, že z prihlásených kompozícii by sa zrejme dalo vybrať aj viac. Napäťe zvýšilo aj zoskupenie v súťaži participujú-

V hľadisku haly na Pasienkoch sledovali predpoludňajšie skúšky koncertov BL aj najmladší diváci — deti z Humenného, hostia ministra kultúry SSR Miroslava Váľka. Pavol Hammel, jeden z organizátorov Líry i učinkujúci na prehliadkovom koncerte, v strede malých poslucháčov.

Snímka: J. Vrlik

cich skladateľov. Z ôsmich štýria skladateľa predstavujú nové autorské zážemie (Lehotský, Griglák, Berka, Topolský). Z osvedčenej garnitúry autorov organizovaných vo Zväze slovenských skladateľov sa do finále dostali: relativne mladí, i keď už v minulosti výrazne úspešní autori (Brezovský, Hanzely, Bázlik) a zo staršej autorskej garnitúry bol „omilostnený“ len jeden — a to práve ten najúspešnejší: Pavol Zelenay. Tieto personálne aspekty autorské súťaže však nie sú určujúce. Dôležité je, že daný, do určitej miery tendenčný výber kvalitatívne obstál. Slovenské skladby boli úspešne vonkajškovo (získali dve z troch udelených Lír) a aj celkovo pomohli ku zvýšeniu úrovne súťaže. Z ôsmich skladieb len v troch mal výraznejšiu sprievodnú funkciu festivalových orchestra (medzi nimi sú aj dve odmenené). To opäť ukazuje na výrazný obrat v doterajších zvyklostiach. Práve väčšia zvuková pestrosť na jednej strane potvrdila oprávnenosť požiadavku narušenia ustálených konvenčí, a zároveň aie preseďovo dokumentovala, že veľké dychové obsadenie nie je zastarané, len treba vedieť s ním zaobchádzať. Autorská súťaž poukázala na možnosť omladenia (vekového i názorového) slovenskej populárnej hudby, ale zároveň ukázala kvantitatívne i kvalitatívne obmedzenia tohto procesu. V štyroch skladbách sa predstavili dve inštrumentálne skupiny: Fermáta a Prognóza. Do určitej miery sklamaním bol málo inšpirovaný výkon Fermáty, ktorá tak pôsobivo dokáže interpretovať náročnú hudbu jazz-rockového zamerania. Z inštrumentalistov tejto skupiny sa grupujú aj perspektívni autori, ak však má okruh Fermáty z hľadiska dôležitejšiu úlohu v našej populárnej hudbe, musí stratifične prílišný nadhľad nad touto oblasťou a hľavne musí vriesiť problém spevákov. Skupina Prognóza sa dobre osvedčila v sprievode Karola Duchoňa; škoda, že v typickej diskotékovej piesni Brebovského a Brhloviča: Kúpim si ružu, bol ich výkon na koncerte rytmicky a intonáčne neistý. Garnitúru nových tvári sympatheticky doplnilo ešte duo Karovičová — Topoľský, ktoré znamená sympatheticke rozdenie našej populárnej hudby. Tejto dvojici v súčasnosti nič nehrozí nedocenenie, skôr naopak — príliš intenzívna exploatacia môže zovšeňiť ich zároveň vyhraneny prejav. Celkovo slovenská účasť znamenala bezsporu úspech, i tak však opäťto pripomenula nedostatok nových, kvalitných interpretov. Čo sa týka domácej časti, tu tiež kvalitatívne dominovali skúsenejší autori a interpreti. Zvlášť prekvapuje, že typická festivalová pie-

sň Ivá Fec je Ivá máma (Ondráček — Fikejzová) v podaní tak vynikajúcej speváčky ako je Marie Rottrová obišla bez výraznejšieho ocenenia. Z producie českých vokálno-instrumentálnych skupín ako obyčajne vynikol Olympik v Janáčevej a Borovcovenej skladbe On. Práve ta skupina mohla ukázať slovenským formáciám možnosti vynaliezavého a efektívneho využitia daného inštrumentálneho obsadenia.

CO CHCE OBECENSTVO?

Napriek názorovej rôznorodosti v odborných kruhoch prevláda názor, že tak naša ako aj medzinárodná súťaž znamenali krok vpred v úsilí o ich skvalitnenie. Nemožno to však povedať o širokom, nešpecializovanom obecenstve. V televíznom vysielaní prevládajú súťažné produkcia a pokial som mal možnosť vypočuť si divácke reakcie: tiež po predchádzajúcom mimoriadnom záujme klesli do zvyčajnej polohy rozčarovania (prítom televízne prenosy boli vyslovene vydarené). Tento stav netreba brati tragickej: je len odrazom situácie, v ktorej sa nachádza súčasná populárna hudba. Čoraz viac sa prehľubuje kríza súťažných piesňových festivalov a napr. aj Veľkú cenu Eurovízie, ktorú tvoria piesne vybrané z jednotlivých krajin, kritici označujú obvykle prívlastkom „veľká cena nudy“. Tento jav súvisí s celým radom príčin (pasivizácia posluchu a s tým súvisiace zvyšovanie nárokov, koncentrácia pozornosti na špičkové výkony a pod.); nám však stačí, ak konštatujueme opodstatnenosť zhustenia domácej autorské súťaže do jedného večera (možno by sa dalo uvažovať aj o miernom znížení počtu uvedených skladieb) a tým zvýšenia dôležitosti prehliadkových časť. V druhých časťach koncertov sa obecenstvo vo väčšine chovalo rezervovanějšie ako usporiadateľ očakávali. Ukažalo sa, že napriek omladeniu nebol podstatnejši rozdiel medzi tohtoročnými diváckymi a divámkami, ktorí navštievovali podujatie v minulých rokoch. (Neexistuje v rámci Líry antagonizmus medzi mladším a starším obecenstvom.) Výrazne najpriaznivejší ohlas v tomto kontexte vyvolalo vystúpenie Karla Gotta (aj tento raz bol výborne disponovaný). Vplyv Gotta je u nás tak silný, že predisponuje obecenstvo k preferencii hudby určitého typu (kantilénové piesne, školníčky). Výrazne sa tento trend prejaví v medzinárodnej súťaži, kde s entuziasmom prijali spevákov tohto typu (veľký úspech mal Juhoslovian Zoran Milojevič). Gottov tiež dokonca častočne zastrel velmi dobrú myšlienku rozšrie-

nia súťaže socialistických krajín o interpretáciu českej a slovenskej piesne, keďže väčšina interpretov si vybraла skladby K. Svobodu, ktoré Gott spopularizoval. Zo zahraničných prehliadkových vystúpení dobrý ohlas mali aj interpreti navodzujúci asociácie exotiky „veľkého sveta“. V tomto ohľade obecenstvo nerozlišovalo kvalitu a rovnako srdečný ohlas maje vystúpenie podpredstaviteľa Johna Kincadea, známej kompetencie, ale pritom tuctovej skupiny Rubets a v celku kvalitných interpretov komerčializovaného černoského soulu — súrodencom Mac a Katie Kissoonovcov. Kvalitatívne rozdiely obecenstvo senzitívne postihlo u interpretov, ktorých dobré pozná — dokázalo to aj výborné vystúpenie Maryly Rodowiczovej. A napok voči niektorým menej obvyklým hudebným trendom malo apriorný despekt. Vystúpenie skupiny Jazz Q ukázalo, že súčasný jazz-rock potrebuje určitú poslucháčsku predprípravu. Na výkon tejto skupiny by boľo možné uplatniť viaceré kritické výhrady, masový odchod počas ich produkcie však dokumentoval nezáujem o žánre. Čiže iný a svojím spôsobom zaujímavý bol prípad „hviezdy“ festivalu Gilberta O'Sullivan. Tentoraz spevák v súčasnosti patrí k najlepšie plateným interpretom v Európe a jeho repertoár tvoria známe hitové skladby, pochádzajúce väčšinou z vlastnej autorskej dielne. Kontraverziu však vytváralo jeho vystúpovanie. Poloha „antispieváka“ s nadsádzkou parodizujúceho manieri komerčných spevákov môže mať svoje opodstatnenie v podmienkach západného showbusinessu, no pre prevažnú väčšinu festivalového obecenstva pôsobil jeho happeningové vysuvky (vytrhávanie kvetín z kvetináčov, utieranie potu do večerných šiat diváčky, dupanie na klavír) uráživo.

Nový štáb organizátorov Líry mal tohto roka nelahkú úlohu. Doriešenie personálnych otázok si vyžiadalo mnoho času a tak sa oneskorovalo riešenie samotných podmienok podujatia. I tak dokázali vytvoriť festival, ktorý obnovil nádejne vkladané do Líry pri jej začiatkoch. A z tohto dôvodu by im mala byť umožnená pokojná a systematická príprava budúceho ročníka, v ktorom by sa už nemali objaviť tohtoročné nedostatky. Podľa slov národného umelca Ladislava Východila, veľké priesvitné gule rozvesané v hale na Pasienkoch mali symbolizovať nie len stretnutie ľudov, ale aj kontakt trendov a ľudí, ktorí sa zišli na podujatiu. Práve takto naznačená snaha po zárovej pestrosti predznamenáva cestu podujatia do budúcnosti.

IGOR WASSERBERGER

Mikuláš Strausz otvára žilinskú súťaž dychových nástrojov.

Po súťaži slovenských konzervatórií

■ TOHTOROČNÚ VIII. TRNAVSKÚ hudobnú jar Mikuláša Schneidra-Trnavského ukončil koncert Slovenskej filharmónie pod taktovkou dr. L. Rajtera a klavirista Milan Ivan (7. júna). Počas jarnejho obdobia pripravili usporiadatelia (MsDO Trnava) sedem koncertov, na ktorých si návštěvnici vypočuli hudový recitál Jely Špitkovej za klavírneho sprievodu Pavla Kováča, juhoslovenský spevácy zbor Jeka Primorja s dirigentom prof. Prašeljom, violončelový recitál Igorya Gavryša, tradičný autorský večer nár. umelca M. Schneidra-Trnavského a koncert bratislavského Klavírneho tria (C. Studinská, R. Vandra, S. Zámborský).

(B)

■ NA ZÁVER SEZÓNY premiérovala opera SND dňa 11. júna dvojdjedostvou hudobnú drámu Gian Carla Menottiho Médium. Dirigoval zaslúžilý umelec Viktor Málek, režiu mal Miroslav Fischer, scénu navrhli Pavol M. Gábor, kostýmy Zuzana Bočeková. Účinkoval Komorný súbor opery SND a sólisti: O. Hanáková, A. Czaková, J. Martvoň, A. Martvoňová a A. Michalková.

■ O UZÁVEROCH XV. ZJAZDU KSC s osobitným zreteľom na kultúru prednásal dňa 24. júna pre členov a kandidátov Zväzu slovenských skladateľov vedúci oddelenia kultúry a umenia UV KSS prof. dr. M. Hruškovič, CSc.

■ ČLENOVIA TVORIVEJ KOMISIE muzikológov ZSS sa zišli dňa 23. júna na plenárnej schôdze, ktorej hlavnou náplňou bolo zhodnotenie práce komisie za prvý polrok 1976. Účastníci stretnutia si ďalej vypočuli prednášku dr. Ivana Mačáka o význame histórie pre súčasnosť. Zasadnutie viedla vedúca TKM prom. ped. Anna Kováčová.

■ ŠTÁTNE DIVADLO V BRNE uviedlo 25. júna premiéru baletu Sergeja Prokofieva Peter a vlk a československú premiéru baletu Alessandra Casagrandeho Fantázia o Pinokiovi. Režiu a choreografiu mali G. Voborník a. h. a J. Nemeček, dirigoval M. Hoňka, scénu navrhli V. Štolfa a kostýmy A. Vobejda.

■ ZVÄZ SLOVENSKÝCH SKLADATEĽOV predstavil na komornom koncerte 6. júna t. r. v Zrkadlovej sieni Primaciálneho paláca tvorbu mladých slovenských autorov: I. Konečného (Sest predlúď pre klavír), M. Petrašovskéj (Vo veku mladého človeka), S. Hochela (Sonatina pre husle, violončelo a klavír), F. Poula (Suite pre klavír), J. Farkaša (Reflexie pre sláčikové trio), P. Cóna (Duo pre dve flauty) a P. Bartovicu (Pohnený hoboj). Účinkovali: I. Palovič, Z. Majerská, A. Šestáková, J. Eckhardt, K. Kopernický, K. Filipovič, V. Samec, D. Šebestová, J. Bílik, P. Selecký, J. Hrubý a R. Szűcs.

■ U KLARISIEK sa 8. mája t. r. predstavili tri čembalistky, študujúce na VSMU u doc. Z. Ružičkovej a ext. ped. R. Gráca: japonská čembalistka Kazuko Okada a poslucháčky II. roč. so svojím polrecitárom — Mária Lenková a Sárka Stolfová. Kazuko Okada prednesla sice jediné dielo, Bachovu Partitu e mol, ale preukázala svoju interpretáciu popri bezpečnej technike svojskú, individuálnu koncepciu skladby. Jej hra vyniká štílovou čistotou, premyslením detailov i pevným zvládnutím celku. Mária Lenková v obširnom programe (Bach, Händel, Rameau, Martinú) upozornila na seba veľmi dobrou technikou, v ktorej je dostatok zážemia aj pre hlbšie, štílové pochopenie diel. Jej prednes sa opiera hlavne o plynulosť, motoričnosť hry, vystrajúcej z istoty pri dynamickom tvorení rýchlych temp. Aj Sárka Stolfová (5 diel J. S. Bacha, Händel) presvedčila o svojich kvalitách, predovšetkým plastickým, diferencovaným zvukom nástroja. Interpretáčne je pozorná, koncentrovaná, má zmysel pre jemné vykreslenie detailov, príčom jej neuniká celok. Napriek menším rytmickým nepresnostiam v Bachovi celý program zvládla bezpečne. Veľmi pekný koncertný večer upozornil na ďalšie talenty so značnou perspektívou rastu.

■ NOVÉ HODOBNINY PANTONU: Ivan Jurko — Requiem pre sólové kvarteto, barytón, miešaný zbor a orchester na liturgický text, verše M. Floriana a na skladateľovo slová (štúdijská partitura); Zdeněk Šesták — II. symfónia (štúdijská partitura); Jan Rychlík (1916—1964) — QUATTRO STUDI (štúdiu) pre flautu sólo; Jan Zdeněk Bartoš — Desať skladbičiek pre tri zobcové flauty (partitura a party).

■ SLOVENSKÝ HODOBNÝ FOND vydal druhý zväzok publikácie Slovenskí koncertní umelci, ktorý autorsky pripravil dr. Vladimír Čížik. V životopisných údajoch, v stručných charakteristikách, vo výbere z kritik a vo výberovej bibliografii a diskografií predstavuje čitateľovi slovenských interpretov na strunových nástrojoch (sláčikových a drnkacích), dychových nástrojoch (drevených i plechových) a komorné súbory zostavené z týchto nástrojov. V úvodnej štúdií Interpretáčne umenie na Slovensku autor načrtáva vývojovú líniu, ktorá v oblasti uvedených nástrojov vyústila do súčasného stavu slovenského interpretáčneho umenia. Publikáciu, ktorá je nepredajná, pripravil SHF na počest XV. zjazdu KSC.

vo svojom hodnotení všetci predsedovia jednotlivých súťažných porôč zložených z profesorov konzervatórií, aktívnych umelcov i vysokoškolských pedagógov.

Zvlášť cenným prínosom súťaže bola možnosť pozorovania a vzájomného porovnávania výkonov žiakov jednotlivých škôl. Hoci bratislavské Konzervatórium má najviac žiakov a je najstarším ústavom svojho druhu na Slovensku, objavili sa slabne umelecké talenty na všetkých slovenských konzervatóriach. Týka sa to predovšetkým drevených dychových nástrojov v Žiline, v prípade Košíc napríklad žiakov koncertnej hry na organe.

Pre všetky súťažné vystúpenia sa zabezpečila spolupráca vysokokvalitných korepetitorov-profesorov (iba ojedinele vyspelých žiakov) pre obstarávanie zväčša veľmi náročných klavírnych sprievodov.

Treba, aby sa v ďalších ročníkoch súťaže zabezpečila primeraná návšteva žiača a širšej verejnosti — okrem priamyx záujmov príslušného hudobného odboru. Slabina bola nedostatočná propagácia súťaže, ktoréj význam si zasluhuje intenzívnejšiu publicitu v tlači, ale aj zapojenie rozhlasu a televízie. Zväz slovenských skladateľov preukázal sice pochopenie (prevzal záštitu nad súťažou), zatiaľ sa to však prejavilo iba formálne. Chýbali pozorovatelia ZSS, ktorí sa podľa štatútu súťaže mali zúčastniť práce porôč s poradným hlasom.

Správu o priebehu a hodnotení súťaže slovenských konzervatórií končime uvedením konkrétnych výsledkov o účasti a umiestnení víťazov:

Drevné dychové nástroje

Prededa poroty: Ing. Rudolf Novák, člen SF a pedagóg VSMU, 32 účastníkov.

I. kategória (1.—4. ročník)

1. cena: Júlia Feketeová (flauta, Bratislava)
Peter Kosorín (hoboj, Žilina)
Július Selčan (klarinet, Košice)
František Dlugoš (fagot, Košice)

2. cena: Helena Kopsová (flauta, Bratislava)
Michal Šintál (hoboj, Žilina)
Eubomír Seidl (klarinet, Žilina)

3. cena: Alexander Jaško (klarinet, Košice)

II. kategória (5.—6. ročník)

1. cena: Martin Karvaš (hoboj, Bratislava)
Gabriel Končér (klarinet, Bratislava)
Pavel Púchovský (klarinet, Žilina)

2. cena: Zlatica Balážová (flauta, Žilina)
Jozef Kováčik (hoboj, Žilina)

Remigius Klačanský (klarinet, Bratislava)

Vladimir Tomajka (fagot, Bratislava)

3. cena:

Eubomír Onačila (fagot, Košice)

Hra na husliach

Prededa poroty: zasl. učiteľ Ján Pragant, prof. konzervatória, 14 účastníkov.

I. kategória (1.—4. ročník)

1. cena: Stefan Gyöpös (Bratislava)
2. cena: Stanislav Mucha (Bratislava)
3. cena: Pavol Tužinský (Žilina)
Boris Chomča (Žilina)
Edita Laliková (Bratislava)

II. kategória (5.—6. ročník)

1. cena: Katarína Habovčiaková (Bratislava)

2. cena: Peter Zajíček (Bratislava)

3. cena: Helena Fedorová (Košice)

Luboš Šašinka (Žilina)

Hra na organe

Prededa poroty: dr. Ferdinand Klinča, docent VSMU, 7 účastníkov.

I. kategória (1.—4. ročník)

1. cena: Katarína Hanzelová (Bratislava)

2. cena: Mária Marečáková (Košice)

3. cena: Anna Dindešová (Košice)

II. kategória (5.—6. ročník)

1. cena: Edita Sallaiová (Bratislava)

2. cena: Mária Kuglerová (Bratislava)

3. cena: Mária Mihályová (Bratislava)

Slovenský spev

Prededa poroty: dr. Gustáv Papp, zasl. umelec, sólista opery SND, 10 účastníkov.

I. kategória (1.—4. ročník)

1. cena: Viera Krpatová (Bratislava)

2. cena: neudelená

3. cena: Eudomila Zelenková (Bratislava)

Alena Kráľovičová (Žilina)

Zdeno Marko (Bratislava)

II. kategória (5.—6. ročník)

1. cena: Miroslava Fischerová (Bratislava)

2. cena: Eva Plesníková (Bratislava)

3. cena: neudelená

MIKULÁŠ STRAUSS

vých škôl umenia SSR v školskom roku 1975-76 na počesť 55. výročia vzniku KSC. V programe vystúpili tanecné súbory LŠU z Bratislav, Obrancov mieru (vedie H. Žitňanová), LŠU Zvolen (M. Mázorová), LŠU Bratislava — Exnárova ul. (E. Jurášovová), LŠU Malacky (M. Šulovská), LŠU Snina (M. Jašková) a akordeónové duo žiakov LŠU Bratislava Diebровo nám. V choreografii preukázala ľudová tematika a ľudinkujúci podali výborné zvládnutie tanecných prvkov v pretvorení do ľudového tanca. Veľmi živo pôsobili tanecné kredácie Pierot, Minigolf a z klasického tanca výbornou interpretáciu si sympatici divákov ziskali tanecný súbor LŠU Bratislava, Obrancov mieru, v dramaticky podfarbenej choreografii H. Žitňanovej Vaša obet pre nás život znamená. Matiné potvrdilo rast a rozmach slovenských tanecných odborov LŠU, ktoré pracujú neraz v stázených priestorových podmienkach.

(B. Dlháňová)

■ V školskom roku 1975-76 oslavovali tanecné a dychové odbory LŠU 15-ročné jubileárum svojho trvania. Z priležitosti ich založenia a na počesť 55. výročia vzniku KSC Ministerstvo školstva SSR a ČSR usportadili súťaže týchto odborov v ČSSR, ktoré prebehli v mestských, okresných a krajských koláčach. Výsledky práce pedagógov na základe praktických výkonov žiakov preverovali a hodnotili vybrané odborné poroty. Úspech celého komplexu týchto akcií vyrcholil v dňoch 5. a 6. júna 1976 v Bratislave prehládkou výťazov súťaže týchto odborov. Za prítomnosti predstaviteľov nášho verejného a kultúrneho života prehľadku slávnostne otvoril minister školstva SSR prof. Ing. Štefan Chochot, CSc. Vo svojom prejave zhodnotil a vyzdvihol prácu najmladších odborov LŠU počas ich 15-ročného trvania. Zdôraznil, akú dôležitosť funkciu zastáva existujúci 460 LŠU v ČSSR v estetickej a umeleckej výchove mladého pokolenia. Preplňená koncertná sieň Čs. rozhlasu potom privítala bùr-

livými ováčiami výkony mladých, nádejnych sôlistov z Partizánskeho, Prešova, Košic, Žiliny, Kladna, Banskej Bystrice, Otrokovici, Piešťan, zo Svitu, Valaskej, Bratislav, Havličkova Brodu, Roudnic, Brna, Humenného, Zlatých Klasov, Františkovej Lázní a z Prahy. Ozaj nevšedné výkony, či to bola hra na hobo, trúbku, piculu, lesný roh, trombón, klarinet, zobcová flauta, fagot, akordeón potvrdili obrovskú prácu, ktorú učitelia dychových odborov svojou výchovou vykonali. Osobitnú pozornosť si zaslúžil cimbálový súbor so sôlstkou Vašinkovou z Brna, ktorá uviedla skladbu českého autora I. Jirásku Pražské zvony. Na koncerte odznela tiež aj premiéra Malej serény pre orchestra od L. Burlasa, ktorá uviedli členovia výborného pražského orchestra LŠU, ďalej v orchestrálnej interpretácii odzneli Skicke J. Kowalského v podaní orchestra LŠU Prešov. Prehľadka pokračovala dňa 6. júna v Štúdiu Novej scény v Bratislave, kde sa uskutočnilo Matiné tanecných odborov výťazov súťaže ľud-

■ LŠU Nitra získali každá štyri I. miesta a obstáli najlepšie vo veľmi silnej konkurencii. Zo súťažných záZNAMOV vidno, že najobľúbenejšimi, resp. najžiadanejšími nástrojmi na týchto základných umeleckých škôlach sú klarinety, trúbky, flauty, lesné rohy a veľký rozman prekonávajú zobcové flauty. Celé podujatie malo vysokú odbornú úroveň a treba iba podakovať Ministerstvu školstva SSR za organizovanie takýchto akcií, kde je možno veľmi konkrétnie porovnať a zhodnotiť úroveň dosahovaných výsledkov na rôznych LŠU. Dychové odbory

patria medzi najmladšie odbory na LŠU a v mnohých mestách sa iba zakladajú; či prekonávajú počiatčné fažkosti. Tohtoročná súťaž však jednoznačne dokázala, že odborné, kvalifikované pedagogické vedenie prináša i u najmladších žiakov pozoruhodné výsledky. Vystrajú výborní sólisti na dychové nástroje, v duoch a triach rozvíja sa muzikálnosť a hudobnícka rozhľadenosť, vytvára sa zážemie pre rozvoj a rozširovanie dychových i symfonických orchestrov na Slovensku.

E. VLADÁROVÁ

O Štátnej filharmónii hovoríme s jej šéfdirigentom Bystríkom Režuchom

Ciel: HÚŽEVNATO PRACOVAŤ

Na otváracom koncerte XXI. košickej jari už tradične účinkovala Státna filharmónia Košice, ktorá pod takto koucou svojho šéfdirigenta Bystríka Režucha premiérovu prednesla Koncertantnú symfoniettu od zasl. umeleca Jozefa Grešáka a IX. symfoniu d mol s Odou na Radosť od L. v. Beethovena. Spoluúčinkoval zbor Slovenskej filharmónie a sólisti Brigitá Sulcová, Marie Mrázová, František Livora a Sergej Kopčák. V tomto roku po prvýkrát spoluúčinkoval orchestra ŠFK aj na otváracom koncerte VI. medzinárodného organového festivalu. Státna filharmónia si tak zreteľne a cieľavédomé začína budovať tradíciu aj na organových festivaloch, čo vyplýva z možnosti organizovať budúce ročníky festivalu v koncertnej sieni (do konca r. 1977) by mal byť v Domě umenia v Košiciach postavený koncertný organ). Nebývalou mierou by sa tak rozšírila paleta hostujúcich umelcov počas celej sezóny, od základu by bolo možné zmeniť (a hľavne — obnoviť) repertoár orchestra o mnohé skladby starých majstrov, ale i žijúcich autorov, zvyšili by sa však aj nároky na interpretačnú úroveň.

Na otváracom koncerte sme si nutne museli uvedomiť, aká blízka je dirigentovi, orchestru, ale aj nášmu polucháčovi hudba Jozefa Grešáka. V tejto časti večera sme boli nadšení iskrivou nápaditosou Grešákovej invenčie, zrastenosou s melosom a výrazom výhodnoslovanskéj Hudovej hudby, ktoré tak prirodene prejavil do vlastnej hudobnej rôči. Aj keď Koncertantná symfonietta svojou náladou (s dávkou nostalgie, aj výrievného veselja) něznamená v skladateľovej tvorbe výrazné novum, dokázala si získať na prve počutie veľký ohlas u poslucháčov. A nebyť práve tejto skladby, boli by sme odchádzali z koncertu sklamani: IX. Beethovenova symfónia bola nad sily ŠF, s partitúrou neboli úplne vyrovnaný ani sám dirigent. Predovšetkým presnosť, rovnováha v tempách, správna miera v agogike, jedno-

latosť, to sú len niektoré momenty, ktoré chýbali. Rušil ešte malý zvuk, čo vyplývalo z neúplného obsadenia počtu hráčov (napr. iba 10 prímov), a tak sa vytvárali rozdiely v sile jednotlivých nástrojových skupín. Orchestra, dirigent i sólisti, ktorí zápasili so základnými technickými problémami, nemohli zvládnuť si lu hudobnej myšlienky, obsahové jadro a ideo-význam tejto mohutnej symfónie.

O tom, ale aj o ďalších otázkach, týkajúcich sa práce orchestra Státej filharmónie, sme hovorili so šéfdirigentom Bystríkom Režuchom, ktorý na naše výčitky odpovedal takto:

— Mám pocit, že orchestra, ktorý sa už dôverne oboznámi s hudobným myšlením Jozefa Grešáka, prevedol Koncertantnú symfoniettu na patričnej úrovni. Popasovali sme sa aj s IX. symfóniou L. v. Beethovena, ktorá je vždy skúšobným kameňom orchestra i dirigenta. Tejto symfónii sme zostali vefá dlžní a budeme mať ten pocit snáď aj po dvadsiatom alebo tridsiatom predvedením.

Co poviete o pôsobení Štátnej filharmónie na festivaloch hudobnej jari v Košiciach?

— Myslím, že orchestra počas 8 rokov účinkovania na koncertoch KHJ dokazuje smer svojho vývoja a som rád, že na koncertoch tohto festivalu sa dostáva do konfrontácie s inými telesami: v tomto roku s Moravskou filharmóniou Olomouc, s Leningradskou filharmóniou... Za tých osiem rokov sme naznamenali podstatný trend ku kvalite, hoci máme ešte mnoho problémov; jedným z nich je skutočnosť, že orchestra dodnes nie je dobudovaný ani z hľadiska repertoáru, ani z hľadiska počtu hráčov. Predpokladám, že za 4–5 rokov by sa výkon orchestra mal stabilizovať.

Hudobnou jarou vlastne končíte sezónu 1975/76... Čo v tej budúcej?

— Chceme sa svedomite venovať hlavne klasickejmu repertoáru, ktorý je vždy základným kameňom pri výstavbe kvalitného orchestra a rozširovať repertoár o diela, ktoré sa v ľom doteraz nevyskytli. Za jeden z výrazných činov považujem plánované predvedenie Umenia fúgy od J. S. Bacha v úprave Wolfganga Grässera, ktoré chystáme na koniec roka 1977. V budúcej sezóne chceme pokračovať v uvádzaní premiér slovenských diel. Podarilo sa nám získať niekoľko veľmi kvalitných partitur (M. Bázlik, Grešák, Sixta a ī.). Chceli by sme dobre obstaráť na koncertoch hlavne pred svojím vlastným publikom v Košiciach. O. i. absolviujeme zájazd do Brna — ako výmenu s orchestra ŠF Brno. Radi by sme dobre dopadli aj na zahraničných zájazdoch, ktoré sú však zatiaľ iba v jed-

Vaše osobné vyznanie?

— Čaďalej chceme húževnato pracovať na zvyšovaní kvality nášho orchestra, chceme a musíme ďalej pracovať sám na sebe. Tešíme sa na niektoré hosťovanie s inými telesami — v Československu i v zahraničí. V budúcej sezóne sa mi črtá snáď doteraz najdlhší zájazd v mojom živote, ktorý by mal trvať vyše štvrti roka a zahrnie Španielsko, Velkú Britániu, USA, Mexiko a Venezuela.

LÝDIA URBANČÍKOVÁ

Úspešný organový festival

Za dobu svojej existencie násil si medzinárodný organový festival v Košiciach pevné miesto v hudobnom živote mesta a stal sa neoddeliteľnou súčasťou celkového kultúrno-spoločenského diania. Košice sa stali významným organovým centrom v Československu a každým rokom vítači špičkových reprezentantov organového umenia jednotlivých krajín, na výkony ktorých je zavedené široké a vedačné publikum. Dnes je už samozrejmostou, že jednotlivé koncerty festivalu sú bohaté navštievované a že medzi poslucháčmi prevládajú mladí ľudia. Doterajších 8 ročníkov ukázalo, že organové umenie má v Košiciach svojich nadšencov, ktorí túžia po umelecky hodnotnom zážitku. V tomto ročníku sme počuli dieťa starých a súčasných skladateľov Španielskych, poľských, Švédskych a českých, s ktorých tvorbou sa běžne na koncertoch nestrétnavame. V programoch tak došlo k určitému kompromisu medzi starou a súčasnou hudbou a poslucháči si mohli vypočuť i skladby doteraz v Košiciach nehrané. Dôležitejšia než zhoda mier a štýlov bol citlivý a diferenčovaný, pritom však samostatný a do detailov prepracovaný prístup sólistov k jednotlivým dielam. Poslucháči na všetkých šiestich koncertoch tohtočrásneho festivalu počuli dobrú hru, plne ponorenú do služieb diela a svědčiacu o vysokej úrovni a dosahu festivalu. Aj spoluúčasť orchestra ŠF pri otváracom koncerte by sa mala stat samozrejmosťou, čo rozhodne pridať nielen lesku a obohatenie, ale umožniť aspoň raz v sezóne si vypočuť organové koncerty so sprievodom orchestra.

Na otváracom koncerte za

spoluúčinkovania ŠF s dirigentom B. REŽUCHOM sa predstavili JOACHIM GRUBICH (Poľsko), JAN HORA a IVAN SOKOL. Koncert pre organ a orchestra d mol op. 7 č. 4 G. F. Händla v podaní J. Grubicha

JOACHIM GRUBICH

mal rozvážne volené tempá a dobré premyslenou registráciu sledoval zákon kontrastu a dramatického napätia. Sólový part bol dokonale využívaný, vynikli neodrážané, no predsa logické zvraty diela. Z hry poľského organistu vyviera prirodzená muzikálita a veľké technické majstrovstvo. Hora interpretoval Sonáty pre organ KZ 328, 244 a 336 W. A. Mozarta a Koncert pre orchestra C dur J. I. Lineka. Jeho hra má od prvých tónov hotovú konceptiu, ktorá je presne premyslená, farebne do detailov citlivovo rozvrhnutá a dotiahnutá vo vlastnom výkone správnym rozmiestnením vrcholových gradácií. Zaujímavý výber skladieb mnohým priblížil jedného z

predstaviteľov českéj organovej tvorby obdobia rokoka, ale aj príjemné a pôvabné takzvané „Kirchensonaten“ W. A. Mozarta. Umelecká disciplína a muzikálita tu našli plne svoje uplatnenie a charakterizovali výkon, ktorý ako celok uspokojoval a imponoval. Sokol interpretoval Koncert pre organ a orchestra B dur op. 4 č. 2 G. F. Händla umellecky dokonalo, jeho prejav mal imponujúcu muzikantskú opravidlosť a suverénnu interpretáciu disciplínu. Obdivuhodná rytmická presnosť a temporálna výrovnosť boli sprievodným znakom celého koncertu. Zo strany orchestra sa však žiadal rozhradenie zodpovednejšej prístupu, väčšia záinteresovanosť a rytmická výrovnosť.

Španielsky organista JOSÉ ENRIQUE AYARRA JARNE v programe svojho koncertu nás zoznámil so starou tradíciou španielskej organového umenia a s u nás mälo známou tvorbou. Interpretáčne náročné, no pritom vdačne diela mu umožnili jednoznačne demonštrovať jeho majstrovstvo. Jeho výkon v nich bol predznamenaný umelleckou svédomitosťou, čo sa odzrkadilo vo volbe tempa a v celkovej koncepcii, ktorá v dôsledku správneho úsudku a technického zvládnutia bola pevná a sklenená. Jarné je technicky dokonale vybavený organista, má rád mohutnosť zvuku, ktorú dokáže využiť na správnom mieste v prospēch diela. Jeho interpretácia píne zaujme poslucháča, lebo má hlbku prejavu, presvedčivý účinok a hlboký citový dosah.

Docent organového oddelenia Vysokéj školy hudobnej v Gdansku LEON BATOR uviedol program technický náročný, zahrnujúci veľké obdobie, význam-

né skladateľské osobnosti, ktoré sú natrvalo zapísané do dejín organovej tvorby. V programe prevládajú skladby francúzskych a nemeckých skladateľov, ktoré mu umožnili preukázať vynikajúcu technickú vybavenosť, muzikálitu a tvorivý prístup k ich realizácii. Bator dokázal hlbokým ponormom do obsahu skladieb pretlmočiť notový zápis v tvaru účinných, ale aj výsledných. Všetko bolo podriadené jednému cieľu — dat celú osobnosť do služieb skladieb. Je majstrom nástroja a jeho interpretácia má od prvej skladby hotovú konceptiu, ktorá je presne formovaná, farebne bohatá, no s mierou pristupnosti citlivovo rozvrhnutá. Svoju techniku nevystavuje na obdiv, ale skôr tlmi a dáva v prospech diela.

Prvá polovica organového festivalu svojou vysokou úrovňou akoby bola nielen ovplyvnila, ale aj predurčila veľmi dobrú úroveň druhej polovice. Aj v nej sme počuli vysoko umellecky hodnotné, čo patrí rozhodne k prínosom tohtočrásného festivalu. Štastný, ale zodpovedný výber určil tým vysoké požiadavky na umelleckú kvalitu, čo by malo byť už sprievodným znakom aj nasledujúcich ročníkov. Švédsky organista ERIK LUNDKVIST uviedol diela nemeckých, francúzskych a švédskych skladateľov, v ktorých dokázal, že sú jeho naturelom veľmi blízke. Preukázal nielen vyhranenu kultúru hry, ale aj jednotu bohatej hľadobnosti a dokonalej techniky. Dokázal čarovne oživiť každú hľadobnú tému, dať jej jedinečný pôvab a z takto vymodelovaných, organických na seba navzájimujúcich stavbách plne uplatnené prirodzeného muzikantského naturélu. Podmanívym prejavom dal pevnú bodku za tohtočrásného organového festivalu. Zaujímavá registrácia a prednesová konceptia napomáhal vyzývať hodnoty predvedených skladieb. Spoluúčinkujúcim sólistom bol flautista Pavel Pukl. Jeho hra sa vyznačuje krásne znějúcim tónom, presvedčivostou výsledného tvaru a dokonalou, logickou artilikáciou.

Na záverečnom koncerte sa predstavil moravský organista JOSEF PUKL. V jeho hre dominovala veľká technická dispozícia a schopnosť rozvíjať jednotlivé témy do veľkého dynamického oblúka. V programe koncertu uviedol diela J. S. Bacha, W. A. Mozarta, M. Regeera, B. A. Wledermannu a Ch. Widoru, ktoré mu poskytli dostatok možností pre plné uplatnenie prirodzeného muzikantského naturélu. Podmanívym prejavom dal pevnú bodku za tohtočrásného organového festivalu. Zaujímavá registrácia a prednesová konceptia napomáhal vyzývať hodnoty predvedených skladieb. Spoluúčinkujúcim sólistom bol flautista Pavel Pukl. Jeho hra sa vyznačuje krásne znějúcim tónom, presvedčivostou výsledného tvaru a dokonalou, logickou artilikáciou.

STEFAN ČURILLA

Slovenská hudba v Rige

Myšlienka sa zrodila kedysi v jeseni 1975 pri stretnute predsedu Zväzu skladateľov Lotyšskej SSR G. Ramána s vedúcim tajomníkom Zväzu slovenských skladateľov Z. Mikulom. Obaja uvažovali vtedy o možnosti výmených koncertov súčasnej lotyšskej a slovenskej hudby v Rige a v Bratislave. Táto myšlienka násťastie neostala iba zbožným želaním. Z iniciatívy lotyšského zväzu sa 23. mája t. r. uskutočnil v Rige komorný koncert súčasnej slovenskej hudby v podaní ríšských koncertných umelcov. Koncertu sa zúčastnili aj dva z hraných autorov — Zdenko Mikula a Ján Zimmer, ktorí by azda najlepšie opisali, vyslovili a zhodnotili umenie interpretov, v naštevovaní ktorých odznelo šesť slovenských diel, ktoré majú u nás doma už svojich dôverných znalcov. Iste by však potvrdili, že sme boli svedkami nových, mimoriadne zaujímavých interpretáčnych postrehom, že každá interpretácia naprtek svojej osobitosti vystihla rukopis slovenských autorov a každá sa niesla v znamení vysokých umelcovských výkonov.

Vynikajúci hľadisku Valdis Zarniš s priam udivujúcou samozrejmostou zahral Suchoňovu Poema macabre a pod ďalším vedením odznela i pôsobivá interpretácia Mikulových Variácií pre sládkové kvarteto Ave Eva. V Moyzesových piesňach V jeseni dominoval zasa perfektný klavírny spríevod Péterisa Plakatsa. Druhú časť koncertu pripravilo jedinečne klavírne duo Nora Novikova a Rajt Haradžaňan. V ich hre plnej entuziazmu a muzikality odznela Zimmerova Tretia sonáta pre dva klavíre, Karlosova Burleska (spaniáli) a spolu s ďalšími klavíristami Korinkove Tri skladby pre dva klavíre osemročne. Snad to znie nadsadené, ale s takým úspešným koncertom súčasnej slovenskej hudby sme sa v Bratislave už dôvno nestrelili. (Ani počas inak vydareného Týždňa slovenskej súčasnej tvorby) Lotyšskí interpreti dokázali svoje obecenstvo (ale i nás) presvedčiť, že naša tvorba je vzdialená len v lokálnom význame. Koncert bol ukázkou, ako vhodný výber, dramaturgia a samozrejme i realizácia nás môže prezentovať pred zahraničím ako národ vysokej hudobnej kultúry, schopný konkurenčie so súčasným európskym tvorivým procesom.

Slovenská hudba odznela na území, ktorého hudobná tvorba pre nás nie je dosť známa. Streli sa s ňou iba niektorí, aj to sporadicky. V Rige sme však mali možnosť, okrem viacerých zborových a orchestraľnych záZNAMOV byť svedkami premiéry opery Kridla od súčasného lotyšského skladateľa Paula Dambisa. Počuli sme dielo, ktoré naprieč všetkým problémom aké so sebou prináša súčasné postavenie operného divadla, vyzneľ úspešne. Skladateľova hudobná reč, hudobná reálizácia, scéna i kostýmy korešpondovali so súčasnými tendenciami, pripravili podujatie hudobne i divadelne pozoruhodné.

Koncert slovenskej hudby v Rige nezostane bez reciprocity. Zväz slovenských skladateľov pripravuje do rámca Bratislavských hudobných slávností 1976 komorný koncert súčasnej lotyšskej hudby za účasti lotyšských skladateľov. A je len na nás a na našich koncertných umelcov, aby sa bratislavskému publiku stala pobaltská hudba taká blízka, ako slovenská hudba obecenstvu v Rige.

VLASTA ADAMČIAKOVÁ

SLOVENSKÁ FILHARMÓNIA

13. a 14. V. 1978

Snepozmeneným programom tejto dvojice koncertov predstavila sa SF pod takto kou rakuškeho dirigenta **Carla Mellesa** i na Pražskej jari. Úvodom odznela premiéra symfonickej štúdie Hudba žene pre veľký orchester, op. 74 od národného umeľca **Alexandra Moyzesu**. Dieľo nesie znaky toľkokrát osvedčeného rukopisu s vytříbeným zmyslom pre evolučné rozvíjanie hudobného prúdu, pre dobré nástrojové posadenie tematického materiálu i pre účinné budovanie dynamických obľúčkov. Na mnohých úsekoch cítim typické zvraty moyzesovskej hudobnej reči vyabstrahované zo slovenského hudobného folklóru. V súlade s vytýčeným programom [dieľo vzniklo pri priležitosti Medzinárodného roku ženy] pomerne široký priestor venoval autor lyričke meditáciu a kantabilite a práve v nej je rad úsekov harmonicky zaujímavých a podnetných.

Koncert pre husle a orchester D dur, op. 35 od **P. I. Čajkovského** je dieľom dosťatočne známym k tomu, aby sa od jeho interpreta-sólistu popri bezpečnom technickom zvládnutí vyžadoval aj osobitý, zaangažovaný tvorivý prístup. **Gi-don Kremer** takým typom rozhodne je a popri fascinujúcej technickej suverenite, akou často nedispomujú huslisti, čo sa na tento koncert podujmú, je navyše aj výraznou uměleckou osobnosťou. Jeho hra vyznieva vefini prirodzené, ľahko, bez akýchkoľvek siláckych prejavov aj pri najkrkolomnejších úsekoch. Kremrova kantiléna je spevná, tón vláčny, bohaté diferencovaný, dynamické spektrum zriedkavo široké.

Stupňujúca sa úroveň koncertu vyvrcholila vynikajúcim uvedením známeho [ale neprávom v Bratislave v posledných troch desaťročiach opomínaného] **Kodályovho** diela *Psalmus Hungaricus* op. 13 pre tenorové sólo, zbor a orchester. Grandiozna výpoved skladateľa, nadšená interpretácia zo strany dirigenta, orchestra, **Slovenského filharmonického zboru** [zbormajster J. M. Dobrodišký] spojili sa vo vysoko presvedčivý a aj po technickej stránke mimoriadne kvalitný výkon. Nemálo podiel na nanajvýš-sympatickom vyznení diela mal príkladný výkon tenoristu **Józsefa Simándiho** [sólistu Štátnej opery v Budapešti]. Svoj part spieval spomäti, s príkladným zaujatím a vzhľadom na svoj vek [v tomto roku oslavuje šesťdesiatiny] na imponujúcej hlasovej úrovni.

20. a 21. V.

Hosťovanie Symfonického orchestra Leningradskej filharmónie predstavovalo jedno z vrcholných podujatí celej koncertnej sezóny, čomu zodpovedal aj nebývalo vystupňovaný záujem divákov. Toto těleso tvorí rad vynikajúcich hráčov vyslovene sólistickej úrovne. Na podopreto tohto konštatovania treba nám poukázať na rad sólistických výkonov, v ktorých kvalita dosahovala tie najvyššie parametre. Napr. známe huslové sólo v symfonickej suite *Šeherezáda* od **N. Rimského-Korsakova** mali doslova fascinujúcu atmosféru a dokonalé tónové i technické zvládnutie. Okrem toho však počas celého podujatia vynikali nástroje všetkých skupín.

Silný dojem z hry orchestra prameňil nielen z technickej perfektnosti výkonu, ale aj z hlboké emocionality prístupu. **Neeme Järvi** je typom plonokrvného dirigenta, u ktorého miera racionalného zváženia interpretácie má výraznú vzostupnú tendenciu. S takýmto naturelom bol doslova ideálnym tímovočirom Korsakovovej *Šeherezády*. Široko rozvetvená umělecká fantázia, dravý spás, vrúčna spevnosť i burcujúce napätie charakterizovali Járviho podanie. V niektorých momentoch výška kvality interpretácie bližila sa ideálu dokonalosti a ľahko možno očakávať, že niekedy počujeme ešte raz výkon takejto nezabudnuteľnej úrovne.

Sugestívny účinok, ktorý pramenil z vychutnávania fines orchestrálnych farieb nebo typickým iba pre *Šeherezádu*, v plnej miere vynikol aj pri podaní 2. súity *Dafnis a Chloe* od **Mauricea Ravela**. Járviho pohľad na ravelovský impresionizmus vychádzal predovšetkým z jeho plonokrvného temperamentu. Ten poznal aj výber a intenzitu použitých farieb. Veľmi sugestívne pôsobilo budovanie a napätie mohutných crescend, či krásu a kvalitu jednotlivých inštrumentálnych farieb. Nárví podčiarkoval predovšetkým symfonizmus, menej tanecnosť Ravelovej hudby, čím sa veľmi úspešne výhod strojovosti a našiel tak dosťatočne široký priestor pre uplatnenie svojej bohatej tvorivej fantázie i farebných schopností hráčov.

Škoda, že v bulletinе sme sa nedočítali celkom nič o ďalšom vynikajúcim predstaviteľovi najmladšej generácie sovietskej klavírnej školy — **Alexandrovi Slobođianovi**. Je to klavirista s veľkými, neohraničenými technickými danosťami, vzácnou vitalitou, so zmyslom pre zvukovú fantáziu a s nebývalou schopnosťou stupňovať dynamiku a výraz. Zo všetkých interpretácií 3. koncertu pre klavír orchester C dur, op. 26 **Sergeja Prokofieva**, ktoré sme v poslednom čase

v Bratislave počuli [a nebolo ich málo], Slobođianová bola najsuverénejšia, technicky ale aj výrazovo najzrelšia. Hlbka a spevnosť kantilény, vtip, dramaticosť, brillantnosť, stavebný nadhľad, tvorivá účasť intelektu a citu oscilovali v tých najvyšších možných parametroch.

-žk-

ZÁVERECNÝ KONCERT SEZÓNY

V čase, keď vznikajú tieto riadky, nie je už hlavný aktér poslednej dvojice abonentných koncertov SF medzi živými. **Géza Anda**, jeden z najvýznamnejších klaviristov nášho storočia zomrel náhle, neocákavane v Zürichu vo veku 55 rokov. S dirigentom koncertu zasl. umelcom **dr. Ludovítom Rajterom** začína s Čajkovského klavírnym koncertom b mol v r. 1939 v Budapešti dráhu slávneho virtuóza a vyhľadávaného pedagóga, s tým istým dirigentom, žiaľ, predčasne skončil. Kultúrny svet je chudobnejší o ďalšieho veľkého umeľca...

Za svoju predčasnu rozlúčku s verejnou koncertnou činnosťou (cestou z Bratislavu hral len v kruhu pozvaných hostí v Innsbrucku klavírnu part Schubertovo kvinteta Pstruh) si zvolil pre seba trochu netypické dielo — **Beethovenov 3. klavírny koncert e mol**. A hned treba povedať, že interpretáciu vyvolal u časti publica — odborníkov i laikov — tak trochu rozpaky. Hlavné u tých, ktorí od neho nečakávali pred Beethovenom rovnako hlbokú poklonu ako pred Mozartom či Bartókom. To je pravda: Anda interpretoval tohto Beethovena daleko od zaužívaných konvenčných spôsobov a jeho koncepcia, hoči štýlová, sa celkom vymykala z radu tých, ktoré do našich predstáv fixovali iní svetoví klaviristi, zdôrazňujúci prirodzené črtu tohto koncertu. Anda tiež skôr potlačil: výbušnosť mladého revolucionára zmiernil na vyrovnánu miernosť, dravosť pasaží zjemi, útočnosť molových tém pretavil lyrický spôsobom. Mnohí sa čudovali, prečo filozofovali tam, kde sa Beethoven vyjadril prostro, klasicky, jednoducho, prečo sa s takou citovou hlbkou ponáral do trievnych myšlienok, prečo celé dielo chápali tak introvertne, keď ono je väčšinu extrovertne (na rozdiel od 4. klavírneho koncertu, tento by bol z tohto hľadiska adekvátejší). No už vtedy bolo jasné — hľavne na druhom večeri, kedy Anda svoju koncepciu realizoval maximálne presvedčivo, s obrovským tvorivým zanielením: tento veľký klavirista geniálne vyjadril v Beethovenovi predovšetkým sám seba, svoj momentálny vnútorný svet. Preto tie vrcholy bez typickej hrotnatosti, preto také pomale Rondo, preto tie väzne tóny na veselých miestach! Je len samozrejmé, že v Largu si Anda najlepšie rozumel s majstrovanou melancholiou. Kto chcel počuť konvenčného Beethovena, bol možno sklamaný, kto chcel počuť Andu takého, aký tu pred mesiacom bol, nezlomený chorobou, musel opäťovne uznať veľkosť jeho umenia. Pretože Anda ani v tejto zvláštnej, dnes by sme povedali, predsmrtej výpovedi, nestralil nič zo svojich jedinečných klavírnických kvalít. A akokoľvek bola jeho koncepcia zvláštna, mala svoju presvedčivú logiku, pečať osobnosti, a bola realizovaná s vrcholnou tónovou kultúrou. To samo osobe je dosť, aby bola akceptovaná ako jeden z jedinečných pohľadov na toto dielo.

Dirigent koncertu dr. Ludovít Rajter citlive prispôsobil orchestrálny sprievod sólistovej koncepcii. S orchestrom SF sa študoval Rajter nové dielo **Jána Zimmera Hudba starej Bratislavu**. Povodne poslucháča prostredníctvom starých barokových tancov pamätnodňmi miestami historickej Bratislavu neboli záľubné. Spôsob, akým ho Zimmer realizoval, dáva nad celé dielo jeden veľký otáznik. O nový pohľad súčasnika na starodavne mesto Zimmerovi nejde. Na to vyznieva jeho hudba príliš „autenticky“. Podobne asi nemal v úmysle verne zachytit atmosféru mesta a jeho hudby v období baroka. Na to je zasa inštrumentácia „moderne“ robustná a málo vysoká. Nech už bol autorov zámer akýkoľvek, v vyznenia diela, dobre naštudovaného a priažnivo obecenstvom prijatého, by sme toto priradili skôr ako vhodný materiál k podfarbeniu filmu o historických pamätkach. Pravda, bez časti Stará radnica, ktorá je charakterom priam predurčená na promenádne koncerty. K tomu mala však nebezpečne blízko celá suite, takže je otázne, z akého dôvodu sa toto dielo vlastne ocitlo na pódiu SF.

Na záver predvedol dr. Rajter jednu zo svojich vrcholných kreácií — **Brahmsa** — tentoraz to bola **3. symfónia F dur**. Zrelosť Rajterovho pohľadu dáva jeho Brahmsovi ideálny tvar — rovnováhu pevné, klasicky zovretej formy a mužnej, pre autora typickej lyriky. Je to koncepcia, ktorá priam volá po zápisu na gramofónové platne a radi konštatuje, že toto OPUS v pláne má. Ak by sa pripravovaný komplet doplnil aj o koncerty, vytvoril by sa dr. Rajterovi zaslúžený pomník za jeho doterajšie celoživotné dielo, ktoré si v súvislosti s jeho nadchádzajúcim jubileom onedlho pripomienem.

-lk-

Ivan Krajiček (Krečinskij) a zbor.
Snímka: A. Smotlák

KREČINSKIJ

V posledných rokoch sme na bratislavskej Novej scéne čoraz častejšie svedkami pohotového uvádzania najnovších sovietskych musicalových diel. Bratislavská spevohra začiatkom mája pripravila premiéru ďalšieho sovietskeho musicalu Krečinskij [od skladateľa Alexandra Kočkera a libretistu Kima Ryžova], ktorý je považovaný za jedno z vrcholných diel súčasného sovietskeho hudobno-zábavného divadla. Príťaživosť bratislavských premier, ktoré sa v dvoch alternáciach hlavných úloh konali 8. a 9. mája, zvyšovala skutočnosť, že inscenáciu pripravili dva významní umelci Moskovského divadla operety — národný umelec RSFSR, režisér **Georgij Pavlovič Ansímov** a jeho asistent **Igor Barabašov**. Ďalšími spolupracovníkmi sovietskych hostí boli poprední bratislavskí divadelní umelci, scénograf, národný umelec **Ladislav Vychodil** a choreograf **Boris Slovák**, obaja ako hostia zo SND, dirigent **Zdeněk Macháček**, zbormajster **Ladislav Holásek** a kostymérka **Stanislava Vaničková**.

Musical Krečinskij vznikol podľa známej divadelnej hry Krečinskij sa žení od popredného ruského dramatika A. V. Sudchovo-Kobylina. Opäť teda musical podľa divadelnej predlohy, čo sa stáva pomaly už pravidlom. Táto pochmúrna komédia spolu s ďalšími dvoma časťami dramatickej trilógie (Proces a Smrt Tarekina) prostredníctvom pestrej galérie najtypickejších ruských postáv a ich individuálnych životných osudov zobrazuje s kriticko-realistickej pohľadom sociálne a spoločenské pomery a mravný úpadok vtedajšieho čárskeho Ruska. Celá trilógia je silne poznámená a ovplyvnená realizmom Gogolovho diela a nerozlučne späť s odkazom diela Saltykova-Sčedrina. Vplyv Gogolovho Revízora je citelný najmä v dejovej fabuli a typológi postáv hry Krečinskij sa žení. Aj tu ide o typického podvodníka, tentoraz falošného, hazardného hráča, ktorý v chorobnej žiube po peniazoch vstreli do rodiny veľkostatkára Muromského, aby tu služoval manželstva vylákal iba prostredky pre ďalšiu hru.

Autori musicalu i keď neprišli s úplne novou transpozíciou diela do súčasných polôh, jednako sa len neuspokojili iba s mechanickým prepisom — nešli cestou najmenšieho odporu, ale dokázali sa na predlohu pozrieť svojským pohľadom. Zachovali v textovej zložke musicalu súčet všetky postavy i hlavnú dejovú zápletu, no oproti predlohe čiastočne pozmenili hlavného hrdinu a jeho konanie. V pôvodne Krečinskij akoby bol spoločensky rovnocenný iným hlavným postavám, Ryžovova musicalová úprava ho povyšuje na intelligentného, vzdeleného človeka s určitým nadhľadom i uhladeným spoločenským správaniem, ktorý však postupne podlieha hráčskej väsi, zadávajúcej mu aspoň na čas pocit voľnosti, slobody, možnosť opovrhovať prázdnootužívania života čárskej spoločnosti. Sám však nemá žiadnen kladný životný program, preto je iba „hrácom i keď veľkým formátom“. Hráčska väsei, ktorá ho čoraz viac premáha a odvádzad skutočnosť a trievkyho rozmýšľania, si však žiada stále ďalšie peniaze, ktoré treba získať akýmkolvek spôsobom, pretože požiadavky úžerníkov sú stále neúprosnešie. V kritickej situácii ani poňujúce spolčovanie Krečinského s príživníkmi Raspijievom, schopným pre peniaze i nadhľadom i vlastnou významnosťou boli zčasne vyrovnané a významnosťou mierou prispeli k úspechu predstavenia. Hostujúci Ivan Krajiček suverénne zvládol titulnú postavu Krečinského, Jaroslav Roszival v alternácii s Jozefom Kuchárom [velkostatkár Muromskij], Mária Schweighoferová v alternácii s Boženou Polónyiovou [Lidočka] a zasl. umelkyňa Gízela Veclová [Atujeová] ďalšie hľavne postavy. Typové výborné zodpovedal titulnej postave jej alternant Ivo Heller. Krečinskij v jeho podaní zaújal viac vyrovnaným speváckym výkonom, než herecko-slovným. O nové hľadisku obohatil svoj príjav súčasťmi, obsadený do netradičných postáv: zasl. umelec Karol Vlach [statkár Nelkinc] a najmä Ladislav Miškovič [príživník Respijiev] prekvapili výkonomi, ktoré patrili v inscenácií k najzaujímavejším. I ostatní účinkujúci v menšej postavách [Peter Oswald ako úžerník Bed, Anton Baláž v úlohe komorníka Fidora, Štefan Tkáč v úlohe sluhu Tišku] prezentovali sa dobrými výkonomi, na ktorých bola vidieť tak tiež nénápadná, ale premyšlená práca režisérov.

Pozoruhodným spôsobom začlenili režiséri do dea aj kolektívne telésa — zbor a balet. Vystupujú tak v reálnych častiach hry, no v oveľa väčšej miere v častiach vizionárskych, v ktorých je baletný zbor využitý ozaj netradičným spôsobom. V tanečno-pohybovom stvárnení Krečinského sa opäťovne zaskvel Boris Slovák, ktorý dokázal nakomponovať priliehavé, neraz efektívne tanečné i pohybové pasáže prelínajúce celý dej a vynikajúco dotvárajúce pravú polohu príbehu. Vysoké ocenenie si zaslúhuje tak tiež Macháčkovo temperamentné, technický výkonnosť pôsobivá, no viač na funkciu zameraná scéna Ladislava Vychodila.

ALFRÉD GABAUER

SUPRAPHON

vizitka do sveta

II.

Nás časopis sa pravidelne väčšími článkami vracia k edičnej činnosti vydavateľstva Supraphon. Z rozsiahlej produkcie vyberáme vždy niekoľko pozoruhodných snímok, na ktoré upriamime pozornosť našich čitateľov. V tomto článku si vyberáme niektoré nahrávky z konca minulého roku i zo začiatku roku 1976.

RIKADLA
Nonsense
Rhymes

LEOŠ JANAČEK

■ Široký výber týchto nahrávok začíname zaujímaťou platňou z tvorby **Leosa Janáčka**, na ktorej dominujú **Hradčanské písničky**, a predovšetkým jeho **Ríkadla**. Pražský filharmonický zbor vedený **Josefom Veselkom** predkladá našej verejnosti pozoruhodne naštudované Janáčkove zborové skladby. Zvlášť Ríkadla, 18 skladieb pre tri mezzosoprány, klavír a klarinet sú rozkošnou výpovedou skladateľa, inspirovanou detským kútikom vtedajších Lidových novín a obrázkami z detskej svedomosti. Janáček tu cez vynikajúce naštudovanie prezentuje čosí zo svojej bezprostrednosti a nefalšovanosti, pričom každá jednotlivá skladbička má inú atmosféru a všetky spolu sú dôkazom geniálne realisticky diferencovaného skladateľovo myšlenia.

■ Z prédloženej produkcie sa môžete ešte raz započúvať do Janáčka, do jeho **Suity pre orchester op. 3**, ktorá je na spoločnej platni s **Dvořákou** a zaujímavou kantátou **Luboša Sluku Ve jménu života**. Táto zdánlivо náhodná skladba nahrávok na jednej platni napokon vychádza celkom prirodzené. **Státna filharmonia Brno** s **Jiřím Pinkasom** precízne, so zmyslom pre Janáčkovu orchestrálnu paletu, interpretuje tohto skladateľa. Je to zaujímavý prínos ku kompletizácii Janáčkovej tvorby, navyše aj poučná platňa pre tých, ktorí študujú začiatky Janáčkovej transpozície moravských folklórnych zdrojov do jeho tvorby. Sluka si zvolil prekrásny text S. K. Neumanna, jeden z najpoetickejších našej kantátovej tvorbe. Toto dielo spája foerstrovsú lyriku s jemnou orchestrálnou faktúrou a českou krajinomabou, pričom významové a estetické fažisko jé v zbrobe. Poslucháč sa rád započúva do sugestívnej recitácie **Otokara Brouska** a vobec do produkcie všetkých zložiek, ktoré sa podielajú na nahrávke.

■ Z klavírnej produkcie možno si vybrať dve platne. Kto má rád menej známe klavírne skladby **Johannesa Brahma**, isté sa započúva do nahrávky **Hansa Petermandia**, ktorý si vybral tri skladby z opusovej oblasti 21–28. Interpret ma zvlášť zaujal vo Variáciách na vlastnú tému op. 21 č. 1, kde jeho zreteľný prejav,

prémyslený postoj k dynamike a zvuková kultúra vyhádzajú zvlášť presvedčivo. Táto platňa je navyše príspomok do súčasných diskusí o kultúre zvuku a ešte stále nevyčerpaných možnostach dynamickej palety moderných klavírov. I keď si nevybral kompozične najlepšie veci z Brahma, predsa je to viac, ako zaujímavý doplnok k Brahmsovu profilu.

■ Dve známe **Mozartove** klavírne sonáty KV 333 a 533 nahral klavirista **Antonio Ruíz-Pipó**. Tento umelec, ktorý už tu preukázať dokazuje výbornú pravú ruku, ale i svoju koncepciu dynamicky zvlneného Mozarta, je na Slovensku menej známy. V súčasnej etape nje je zbytočné vypočuť si zase raz Mozarta, ktorý akoby v tejto interpretácii už začína inklinovať k romantizmu a viac ako býva zvykom už predznamenával romantické ideály.

■ Dve nasledujúce platne považujem za mimoriadne dramaturgické obohatenie nášho gramofónového trhu. Flautista **Milan Munclinger** nahral päť barokových flautových sonát s typickým a jemu vlastným umeleckým nadhadom, s nápadnou teoretickou znalosťou patričnej miery plastiky a so zvláštnym zmyslom differencovať ēšte i barokových skladateľov medzi sebou interpretovať. Na viacerých miestach ustupuje virtuózna stránka do pozadia, aby nápadne uvoľnila miesto závažným kompozičným riešeniam, na ktoré chce Munclinger upozorniť. Continuo využíva sprečívaťa sôlistu a pomocou výbornej nahrávacej techniky pôsobí nahrávka vyrovnaná a zvukovo „moderne“.

■ **Ars rediviva** opäť s Milanom Munclingerom prináša na dvoch platniach desať sínfoní **Františka Benda**. Nahrávka má nepochybne dvojitý význam — muzikologický a estetický. Dokončenie nám predstavu o tomto slávnom rodáku zo Starých Benátk, umožňuje nám ujasniť si na viacerých prípadoch spôsob jeho umeleckého myšlenia, ba ešte viac a radikálnejšie podčiarknuť jeho mimoriadny talent. Na druhej strane možno zo sínfoní, ktoré majú rovnako vždy tri časti, vycití a zažiť hodnoty predklasickej obdobia. Prijavová sa nám bezprostrednosť, čosi z ľudového muzikantstva, aie jemný výkus, ktorý vždy vedel, kde sú hranice dynamiky, využívanosti a bezprostrednej, ale nie lacnej zdialnosti. Munclinger nahrávku pripravil a zdôvodnil i teoreticky, pričom zvlášť zdôrazňuje, že jemu i druhým boli mnohé témy dôverne blízke, nakolko prameňili z duchovnej atmosféry českého ľudového muzikantstva. Skoda, že dynamická modulácia platní nie je rovnaká a že pri rovnakom nastavení dynamickej intenzity nie je dynamika všetkých platní rovnaká (rád by som veril, že to je len na mojich platniach).

SZYMANOWSKI
PROKOFIEV
Česká filharmonie
Jan Krenz
Shizuka Ishikawa

HOUSLOVÉ KONCERTY

■ Japonská huslistka **Shizuka Ishikawová**, ktorá vyrástla v českej huslovej škole, nahrala dva známe koncerty: **Szymanowského** op. 35 a **Prokofieva** op. 19. Je to výborný príspevok do diskotéky huslových špecialistov. Až nevidaná jemnosť sa spája s francúzskym (či japonským) šarmom a ženským precízením, pričom sa všetko toto umochuje bezpečnou technikou a nevtie-

ravým podaním i najťažších miest. Túto zvláštnu jemnosť pochopil i dirigent **České filharmonie Jan Krenz**, ktorý v tých istých intenciach viedie obe nahrávky.

■ Dve nasledujúce platne sú väčším zážitkom, ako sa zdá na prvý pohľad. **Paula Dukasa** poznáme predovšetkým cez jeho scherzo Učený čarodej. Platňa rozširuje jeho profil a záslužne dokazuje, že bol viac originálny než si myslíme, mal seriózny postoj k vlastnej práci a nápadnú umeleckú zodpovednosť. Tento umelec, priateľ Debussyho, zvláštnym spôsobom spája francúzsky impresionizmus a ruský symbolizmus (mal blízko k Rimskému-Korsakovovi). Na križovatke najrozmanitejších vplyvov dosahuje osobitné a dosť originálne ciele. Mal som zvláštny zážitok z baletu La Péri, ktorý do jemného impresionistického tkaniva transponuje legendu o nesmrteľnosti. Brillantná farebnosť a prekrásne zvuková vyváženosť **České filharmonie** iste zaujme každého poslucháča. Diriguje **Antonio Almeida**.

■ **Ottorino Respighi** je zastúpený na najnovšej nahrávke súlovo pre malý orchester **Vtáci** a **Botticellijský Triptychom**. Dlhoročná zámerná dramaturgia Supraphonu už ide v niektorých prípadoch k zaujímavým dramaturgickým kuriozitám. Je to správne a musíme byť za to vdľační. V oboch skladbách sa nám dotvára predstava o tomto skladateľovi, pričom zvlášť interesantné sú jeho sklonky k hravosti, zábave a rozptýlu, v ktorých nie je ani jedna nota zbytočná, ale navyše vobrej instrumentácii každý tón počuf, v každom je osobitá estetická sila. **Pražský komorný orchester** s dirigentom **Josefom Vlachom** a **Petrom Skvorom** s chutou interpretuje obe skladby, dosahuje patričnej hýrovosti a nazdávanu sa, že i majstrovsky odstupňoval obsahovú paletu a farby oboch skladieb.

■ Na záver prichádza to najlepšie, o čom by sa mala napísať celá štúdia. **Česká filharmonia** s **Václavom Neumannom** predkladá celú kazetu všetkých symfóní **Antonína Dvořáka**. Je to kompendium jednako pre poslucháča, jednak poučenie pre zahraničie a určite i východiskový materiál pre odbornú kritiku, ktorá Dvořákovu tvorbu posudzuje. Predovšetkým kolekcia je obrovským koncentrovaným pohľadom na Dvořákovu umenie. Česká filharmonia tu štredo rozdáva Dvořákovu českú lyriku, uloženú a pri všetkej jednotnosti bohatu varírovanú najmä v pomalých častiach symfónii. Aký to prehľad skladateľovo hlboko ľudskej kontemplatívneho cíenia! Tu nachádza poslucháč studnicu lyrického sebavyjadrenia, nepatetický príklad, ako jeho generácia cítila. Rovnako závažný je lesk, vznešená slávnosť a brillantnosť jeho partitúr. Kto ho len v nás prekonal a kto ho môže nahradíť, ak chceme ozaj čosi úprimne a našky slávnostné pripomenúť a osláviť? I v tom zmysle pretrváva Dvořák ako nezastupiteľná osobnosť, disponujúca zvrchovanou umeleckou istotou, absolútne zjednocujúca mnohé cenné podnete jeho predchodcov. Česká filharmonia a Václav Neumann rozohrávajú už dobre nimi poznanú, v desiatkach koncertov zažitú a stále pre nich inšpiratívnu paletu výrazu a dynamických odtieňov. Práve stupňom preniknutia do podstaty a takmer nedefinovateľným vlasteneckým pochopením týchto diel sa líšia aj od najlepších európskych orchestrov. Dávajú Dvořákovi to, čo môže dat len jeho rodák, spriaznený historiou, domácomi tradíciami, krvou i spolupatričnosťou. Ale orchester sa tu prezentuje i v iných dokonalostach. Vybrási partitúru v jednotlivých skupinách tak, ako ten, kto nehrá noty, ale číti túto hudbu, chce jej dať maximum, chce jej dať vzorové označenie „Made in Czechoslovakia“. Ozaj je to významná kazeta, na ktorej sa môžu učiť zahraničné orchestre i dirigenti, až ich bude zneponájať interpretácia otázka, v čom je specifickosť národnnej interpretácie a ktorími cestami sa možno dostať do hlbšej podstaty Dvořákovej hudby. Zasvätená štúdia M. K. Černého tvorí kvalifikovaný sprievod nahrávky. Čitateľ sa z nej ozaj dozvie veľa zaujímavostí, ktoré sa viažu priamo na dieľo. Chcel by som byť dobrým prorokom, že táto kazeta s ôsmimi platňami môže nám dôraznejšie ako hocičo inšie pripomenúť, že Dvořák do hlbky ani u nás dostačne nepoznáme a je to na škodu národného cíenia a výchovy estetického vkusu. Azda by mohla vziať kľúč a myšlienka a niekoľko aj pokúsiť o jej realizáciu: uviesť spojenými silami československých interpretov celé jeho monumentálne dielo. Bol by to kultúrno-politickej čin, ktorého dosah si azda nevieme ani dostatočne predstaviť.

ZDENKO NOVÁČEK

Callasovská monografia

V knižnej edícii Supraphonu, kde už vystúpili portréty *Victorie de los Angeles*, *Marta del Monaco* a *Renaty Tebaldiové*, objavila sa pred niekoľkými týždňami callasovská monografia z pera Mariána Juríka. Prináša pútavý profil umelkyne a navýše ju — v očiach našho mňaľa informovaného konzumenta — rehabilituje ako ľudskú osobnosť. Na pozadi sledovania vývojovej kriky speváckej karieri skladá z faktov umeleckých, intimných a spoločenských mozaíku ľudského portrétu. Vrhá správne svetlo na mnohé z kritických peripetií v živote legendárnej Grékyne a robí to plasicky, publicisticky príťažlivou, mestami až brilantne. Maria Callasová sa nám predstavuje nie ako hysterka a skandalistka, nie ako samoučelné vrtošivé priamona, nielen ako záhrak prírody. Z Juríkovo rozprávania sa profiliuje komplikovaný ľovek, mentálne možno nevyrovnávaný (poukaz na neradostné deťstvo, tažké začiatky, nemožnosť dostať sa zo súkola spoločenského mechanizmu), ľovek, ktorý vyskúša štúrštoročia žil medzi umením a sústavnou prácou na sebe, a medzi intrígami, konkurenčnými bojom impresáriov a tlakom spoločenských konvenčí. Callasová ako osobnosť nesmerne kritická voči iným, práve tak ako voči sebe, cieľavedomá, pracovitá Callasová ako produkt systému, ktorému sa v podstate stále vzpiera, ale ktorú ju nakoniec pochltil.

To je podstatný prínos Juríkovej monografie s ohľadom na jej adresáta. Pravda, autor venuje dosť miesta i charakte-

ristike Callasovej neopakovateľného umenia. Sleduje jej triumfálnu cestu v širokých súvislostiach (načrtáva napríklad pomery v povoľnových talianskych stágiach, v MET), snaží sa popisať vokálno-technické majstrovstvo, originálne interpretáčne schopnosti (hlas ako „dramaturgický prostriedok“), nevšedné herecké danosti. Svoje postrehy tu šikone kombinuje s názormi tých, ktorí počuli a videli Callasovú, takpovediac, každý deň. V týchto pasážach práce stretáva me sa s viacerými cennými konštatovániami, najmä pokračuje o vokálnu a interpretáčnu problematiku, pričom v našich pomeroch mnohé z nich pôsobia novovo, ba v ostrom protíklade k oficiálному názoru našej vokálnej teórie a napokon i praxe. Práve preto, že Juríkova monografia je zasväteným pohľadom a nielen zbierkou faktov a kuriozít, nemožno k niektorým jej detailom nezaujať i poľemický stanovisko.

Ako zvláštnosť i ako problém vo vočkánom rukopise Callasovej uvádza Jurík fakt, že Callasová hlas „sa tvorí z hlbok“. V skutočnosti nejde ani o kuriózitu, ani o problém, len o dôsledok. Autor na inom mieste sám tvrdí, že Callasová si osvojila belcantovú techniku XIX. storočia. Je to technika na sústavu tréningu, dĺžku štúdia, fyzického dispozicie a „údržbu“ oveľa náročnejšia, než tá, rozbredľá, ktorá sa dnes bežne honosi pojmom belcant. Zostáva faktom, že Callasová napokon v našich časoch nespieva technikou „ottocenta“ jediná, že s väčším či menším percentom jej osvo-

jenia stretávame sa u viacerých vynikajúcich sopranistiek a ženských hlasov vôbec. Táto technika — a v tom je podstatá „problém“ — stavia, buduje a dovádzajú prsný tón („hlas z hlbok“) až do vysokej polohy (súbežne sa buduje hlasová rezonancia, ktorá prsný tón „odnáša“). Taktô vybudovaný vysoké Es je profesionálnejšie, umeleckejšie a obsažnejšie, než Es „zapisané čírou prírodom“. „Hlas z hlbok“ v trojoklátovom rozsahu umožní potom Callasové, aby svietila vo výškach, ale aj „dunela“ dramatizmom a mezzosopravou farbou v hlbkach a nižších stredoch, bol príčinou, že tón v celom rozsahu mal dramatický, fyzický a hudebný rovnocenný náboj. Callasová, ale i Caballéová, Gencerová či Deutekomová môžu spievať súbežne Améliu a Aidu s Gildom a Luciai — kým pri absenci tejto techniky sú nemecké koloratúry (Köthová, Streichová) nátené celý život zostal a zostávajú v koloratúrnom odbore, nehovoriač už o tom, že ich Luciai i pri zdanlivej virtuozite pôsobi vedľa Callasovej zaryto panensky, infantilne, bez rovnocennej hlbšej polohy, až bez obsažnej A z podobných príčin zasa nemeckej Tosky (Rysaneková a spol.) si nikdy nepreradila s koloratúrami a rozsahom Rosiny. Skoda, že Jurík hlbšie nevysvetluje, opieračne sa o autentický výrok umelkyne, Callasové problém s výskami v začiatkoch speváckej dráhy. Bez prírodeného rozsahu by sa Callasová sotva bola dopracovala svojich neškôr strhujúcich Es a E. Najprv ich však musela vybudovať technicky. Vysvetlenie nadvážuje na obsah predchádzajúceho odstavca. — Keďže hlas stava „z hlbok“, trvalo istý čas, ktorý sa

prsný tón ozval a upevnil aj v tretej októbe. Callasové titul primadony assoluty (neskôr dokonca assolutissimy) nie je odvodený len z absolútnych vokálnych kvalít umelkyne — Jurík si pomáha cíťatom speváckeho partnera G. Londona —, ale je predovšetkým v historickom zmysle označením schopnosti spievať na hranici dokonalosti všetky sopránové úlohy v rozsahu od Rosiny po Turandot, teda od koloratúry po dramatičký soprán.

Skoda, že dojem serióznosti Juríkovej monografie narúšajú tak trochu niektoré faktografické nepresnosti ako aj rad preklepov (za tie autor, pochopiteľne, nemôže). Bing neprišiel do MET v roku 1948 ale až 1950 — Priceová, Arroyová a Kabajwanska nikdy Normu na všeobecnejšom jazyku nespievali (Scottová až v roku 1974 v Turine). Ak chcel uviest meno tých sopranistiek, ktoré sa marnie pokúšali zosadiť z trónu „Castu divu“, mohol okrem Sutherlandovej uviesť Caballéovú (predovšetkým), Gencerovú, Sillsovú, Suliotisovú... A potom: iniciátor veronických festivalov sa nevola Zenatelli (Zenatello), Carusova partnerka Ferrarová (Ferrarová), nemecká primadona Tethbergová (Rethbergová), hlavná ženská postava Sicílskych nešpor nie je Eleonora (Elena), Bulharka Kabajwanska nie je Reina (Rajna) a pod.

To sú, samozrejme

NÁŠ ZAHRANIČNÝ HOST

Francúzsky dirigent Serge Baudo

Séfdirigent symfonického orchestra Rhône-Alpes so sídlom v Lyon je u nás známy ako vyslanec francúzskej hudby z radu koncertných vystúpení a vynikajúcich nahrávok na platniach Supraphonu. Brány do sveta mu v roku 1962 otvoril senzačný úspech v milánskej La Scale, kde uviadol Debussyho opéru *Pelléas a Melisanda*.

V Československu stále veľmi častým hostom...

— Cítim sa u vás ako vo svojej druhej vlasti. Azda už i preto, že to bola vaša krajina, kde som v roku 1960 prvý raz vystúpil na medzinárodnej fórum. Tedy ma pozval na pohostinné dirigovanie orchestra FOK. Toto pozvanie ma tak vzrušilo, že som prehliadol správny dátum a len-len že som neprišiel o rok skôr. Pri tej príležitosti som nadviazal kontakty so Supraphonom a od tých čias trvá naša vzájomná

spolupráca, ktorá, dôľa, je výhodná pre obidve strany. Vlani dosiahol vrchol, ktorý má významné miesto i v celej mojej umeleckej kariére, v nahrávke Honeggerovo oratória Jana z Arcu na hranici. Ide o vynikajúce, hoci obchádzané dielo a tak sa azda prostredníctvom supraphonskej platne dostane do popredia záujmu. Na spolupráci s vašim vydavateľstvom si cením najviac to, že mi umožnila urobiť niečo pre Honeggera, keď tak samotné Francúzsko nerobi. Francúzi sú

In memoriam Géza Anda

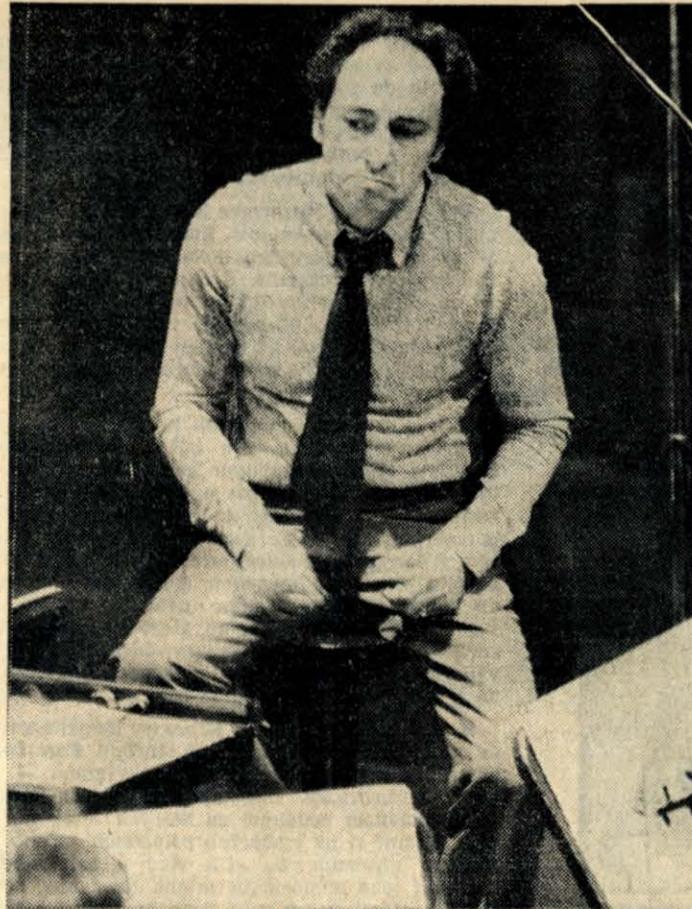

Netušili sme, že ostatné dve bratislavské vystúpenia Gézu Andu stanú sa labutou piesňou jedného z najväčších svedovcových pianistov povojnových desaťročí. Šestnásť dní po týchto koncertoch rozhlasové stanice oznamovali správu o umelcovom úmrtí; prekvapila napriek tomu, že sme vedeli o zákernej chorobe, ktorou už vyše roka odolával jeho silný organizmus, ktorý však po ťažkom chirurgickom zákroku považoval za zlikvidovanú, i ked veľmi výrazne podlomila jeho fyzičké sily. Dôvody iba nepriamo s nhou súvisiace spôsobili v noci z 13. na 14. júna náhlú smrť. Všetkým tým, ktorí mali možnosť osobného styku s Gézom Andom i za jeho poslednej návštavy u nás (po prvý raz hostoval v Bratislave v rámci BHS '73) je táto smutná skutočnosť neuveriteľná, vedľa obdivu v nom človeka neuhasínajúcej vitality, elánu, angažovanosti a zanietenosti vo veciach umenia a vrúcnego priateľa, ktorým zostal vždy napriek zhýkanosti svedoznámeho umelca, ktorý už ako dvadsaťročný získal diplom majstrovskej triedy E. Dohnányho na budapeštianskej Hudobnej akadémii. Po výfarbte v ženevskej medzinárodnej hudobnej súťaži sa už v r. 1942 natrvalo usadil v Zürichu, kde vo vtedy vzácnych mierových podmienkach mohol rozvíjať svoju slibnú kariéru. Ziarivý klavirista neobvyklej énergie so sklonom k veľkolepej virtuozite si hraovo ziskal ocenenie obecenstva i kritiky leskom svojej hry v dielach Liszta a Bartóka (dôsledne označoval západný svet s kompletne klavírnym dielom tohto skladateľa), ale aj Cajkovského a Schumanna. Andu však tento úspech neuspokojoval; jeho túžba smerovala inam — k Schubertovi, k Brahmsovi a hlavne k Mozartovi, teda tam, kde okrem sebe vlastnej prirodenej virtuozity a neprekonanej muzikalitosti musel prevedieť i štýlovým cítením a schopnosťou vziať sa do myšlienkového a citového sveta skladateľov, u ktorých jadro výnoveho nespôsobovalo vo vonkajškovostach a v pôhode virtuóznom lesku. Roky na tomto cíeli pracoval s neobvyklou húzavnatosťou a tvrdosťou, až si i týchto „hák-

livých“ skladateľov osvojil a stal sa ich majstrovským tlmočníkom. Dokonca bol považovaný vo vedomí verejnosti za mozartovského špecialistu. Sám však takéto zaškatulkovanie a výlučne zameranie striktné odmietal; a naozaj — čokol'ek vrazil do rúk, všetko bolo presvedčivé, lebo bolo verné skladateľovi a dielu, zakaždým si však zachovalo originalitu a svojpráznosť. Svedčí to o mnohostrannosti Andovho talentu a jeho osobnosti, čoho dokazom nakoniec je i skutočnosť, že už dlhé roky pôsobí aj ako dirigent; spočiatku ako dirigent i klavirista v jednej osobe (predovšetkým v Mozartových klavírnych koncertoch), neskôr i ako interpret čisto orchestrálnych diel. Nikdy si však nezakladal na kariére v tejto oblasti, ktorú skôr považoval za doplnok k vlastnej sólistickej činnosti.

Anda patril k zriedkavým hudobníkom, u ktorých pohybová spoluúčasť organizmu i v dynamicky exponovaných úsekokach sa zredukovala na minimum a neprezádrala ani najmenšiu náramu. Anda preste muziciroval so zážračnosťou dotyku svojich rúk a s plným vkladom svojho srdca i umu. Takéto sme ho poznali i po ľudskej stránke: bez zbytočných slov, vždy priamočiareho, prudkého len tam, kde mal potrebu kompromisu v umení, súčasne však nesmierne láskavého, neraz veľmi veselého, vždy noblesného spolupracovníka, priateľa a pedagóga. Jeho každoročné letné interpretáčne kurzy v Zürichu patrili k najvyhľadávanejším podujatiám tohto druhu a naši dva mladí klaviristi Marián Lapšanský a Peter Topercer sa touto čestou stali jeho oddanými žiakmi, o ktorých umelecký osud sa vždy úprimne zaujal a ktorých úspechy s hrdosťou sledoval. A ešte jedna — vo svojom dôsledku nešťastná — náhoda činí pre nás Gézu Andu blízkym a nezabudnuteľným. Svoj prvý koncert s orchestrom ešte ako mladučký poslucháč budapeštianskej Akademie hral pod taktovery Eudovitou Rajterovou, vtedy profesora orchestrálnej triedy na uvedenej škole. Bol to pôvodne dôvod pre spoluúčinkovanie oboch umelcov v rámci Rajterovho jubilejného koncertu na záver uplynuléj koncertnej sezóny. Anda prišiel napriek tomu, že v dôsledku svojho zdravotného stavu odrieckol (až na jedinú výnimku pred Bratislavou) všetky svoje verejné vystúpenia; vlastne až koncom leta a na jeseň chcel nanovo postupne rezprádiť svoju koncertnú činnosť. Prišiel ale do Bratislavu, aby si s dôvynom piateľom zahral i svoj posledný koncert. Aby sa uzavrel kruh a naplnila záhadná hra osudu... Pre toto, pre jeho nenahraditeľné umenie a vzáenne ľudské vlastnosti bude naša spomienka na Gézu Andu vždy napinená hôľom skorej rozlúčky a obdivom nad jeho umeleckým majstrovstvom.

—la—

Snímka: B. Beniček

až neuveriteľně kritickí a preto začínajú často s ničením toho, čo už majú...

Vás vzťah k našej hudbe?

— V repertoári môjho orchestra zaujíma vaša hudba dôležité miesto. V najblížom čase uvedieme napríklad malo hrávaný Dvořákov klavírny koncert. V budúciach rokoch plánujeme usporiadanie v Loiye týždení československej hudby. Momentálne mi však leží na srdci iná vec: máte vynikajúce interpretov, ktorí sú vo Francúzsku neznámi. Snažíme sa to trochu napraviť. Pre pripravované uvedenie Beethovenovej IX. symfonie som angažoval veľa spevákov Soukupovú a Benáčkovú. Potrebovali by ste u nás nejakého dobrého impresária: azda som takého už nášiel a sprostredkoval i prvé kontakty na príslušných miestach.

— Môžete nám niečo poviedať o orchestri, ktorého ste dirigentom?

Lyonský symfonický orchestra vznikol pred siedmimi rokmi na môj podnet a je súčasne aj operným telesom. Ročne má asi 80 divadelných predstavení a 40 koncertov, včäčnu z nich v ďalších miestach lyonského departmentu. Sírenie hudobné-

ho vzdelenia pokladám i v menších centrach za veľmi dôležité poslanie. Francúzi majú sklon nazývať sa nemuzikálnym národom, čo však nie je vôbec pravda. Naopak, presvedčujem sa neustále, aký hlad po dobrej hudbe u nás všade panuje, najmä medzi mládežou. Čo nám však chýba, je dôkladné hudobné vzdelenie. Preto sa snažím tento nedostatok odstrániť svojimi prostredkami.

Vaše najbližšie umelecké plány?

— V prvom rade ma čaká predstavenie Lohengrina v lyonskej opere. Potom odchádzam na balkánsky zájazd — Grécko, Bulharsko, Rumunsko. Na festival Aix-en-Provence pripravím o. i. aj Cherubiniho Medea. V auguste usporiadam v jednej francúzskej dedine akýsi seminár (tri koncerty), na ktorom zoznámime mladých adeptov dirigentského umenia zo zahraničia (hlavne z Poľska a Bulharska) s francúzskou hudbou. Na jeseň budem dirigovať Kráľovský filharmonický orchestra v Londýne, splním pozvanie do Amsterdama a na Bratislavské hudobné slávnosti. Teda v októbri do viďenia!

MIROSLAV ŠULC

Technik v Rige

Na pozvanie vedenia mužského zboru *Gaudeamus* pri Polytechnickom inštitúte v Rige (Lotyšská SSR) účinkoval v dňoch 15.—21. mája v tomto krásnom meste miešaný zbor Technik pri SVŠT v Bratislave, tohtoročný víťaz Zlatého vencu, jeden z našich najlepších amatérskych zborov. Zbor pod vedením Pavla Procházkou vystupoval v Rige trikrát: 15. mája vo veľkej koncertnej sieni P. Stučku, 16. mája v študentskom klube Rižského polytechnického inštitútu a 18. mája v rižskej televízii so skráteným programom. Okrem toho Technik spiela 19. mája v kultúrnom dome mestečka Sigulda, kde bol navštívil pracujúcich tamojšej vedecko-výskumnnej poľnohospodárskej stanice. Program zboru pozostával z diel Monteverdiho, Morleyho, Bortňanského, Cajkovského, Brucknera, Debussyho, Šebalina, Alexandrova, Kováča, Cikkeria, Suchoňa, Procházkou, Zemanovského, Zelenku a Hrušovského. Vystúpenia Techniku sa stretávali s nevšednou pozornosťou publiku, odborníkov i dennej tlače, čo sa odzrkadlo vo vysokom hodnotení interpretáčnej úrovne teliesa v dirigente a v neposlednej miere i jednotlivých diel programu (najmä ruských, sovietskych a slovenských skladateľov). Prvý i druhý koncert bol v znamení veľkej koncentrácie zboru, ktorý prednesol jednotlivé diely s technickou istotou, plastickým zvukom a výrazovou lakovosťou. S limitovaným, skráteným programom vystupoval napokon zbor pri priamom prenose v rižskej televízii a takisto v Sigulde, kde sa už prejavila istá prirodzená únava a menšia indispozícia.

Pozorní a srdeční hostitelia pripravili pre zbor a jeho týždenný pobyt v Rige bohatý program, ktorýho organizačné zvládnutie si zaslúži obdiv. Oficiálne privítanie na pôde inštitútu — zástupcom redaktora a vedením školy — s podrobnej prednáškou o histórii školy a jej učebnom procese, prehliadka historických pamätiadloch mesta i jeho okolia boli len začiatkom pestrofarej kaleidoskopu aktív a zážitkov. Návšteva bývalého nacistického koncentračného tábora v Salaspilse, premeneného na národný pamätník, organový a zborový koncert v mestskom dome, návšteva známeho kúpeľného primorského strediska v Jurmale, prehliadka prírodnnej rezervácie pri Sigulde s rôznymi pamätiadlami i múzea ľudovej architektúry (skansenu) v lesoparku pri Rige, spojená s vitaním občerstvením tvorili hlavný rámcu voľného času pobytu zboru, pričom nemožno zabudnúť ani na krásne družobné stretnutie a napokon i rozhľadu členov obidvoch zborov (*Gaudeamus a Technik*). V rámci recipročnej výmeny pricestuje mužský zbor *Gaudeamus* do Bratislavu v auguste t. r., kde bude hostom súboru Technik a SVŠT.

IVAN HRUŠOVSKÝ

Zo zahraničia

K storočníci Manuëla dô Falu uskutočnila v Španielsku na jeseň súťaž hudobných viedcov. Vyhodnotil predložené vedecké práce, ktoré sa venovali Fallovej tvorbe.

Zubin Mehta v roku 1978 prevezme vedenie Newyorských filharmoníkov.

Slávny choreograf Maurice Béjart naštuduje vo Veľkom divadle v Moskve Stravinského Vtáka ohniváka a tanecnú kráciu na Beethovenovu IX. symfoniu.

I u nás známy svetový violončelista Enrico Mainardi zomrel v Mnichove vo veku 78 rokov.

Wally Toscaniniová, dcéra slávneho dirigenta, venuovala „štúdio“ svojho otca Konzervátoriu v Parme. Ide o cenný zberok dokumentov a suvenírov.

Primabalerína Viedenskej Štátnej opere Chrišti Zimmerlová zomrela vo veku 37 rokov.

Č NSR otvorí v septembri výskumné centrum tvorby Bachových synov. Ústredie bude vo Frankfurte.

Milánska La Scala odvolała svoj plánovaný zájazd do USA. Ako dôvod sa uvádzajú finančné ťažkosti.

Joachim Herz, riaditeľ opere v Lipsku, prevezme od 1. augusta t. r. vedenie Komickej opere v Berline.

Hudobnej terapii a práci na hudobnej klinike sa venuje medzinárodné júnové stretnutie v Anglicku. V popredí sú prednášky amerických odborníkov.

Sviatoslav Richter uskutočnil koncom júna koncerty v anglických mestách. Okrem rečitávok hral i s viacerými orchestrami.

Na tohtoročných Händlových oslavách v Halle uviedli i medzinárodné skladby skladateľa. Dominanta bola v operi Farando, v piesňovom večeri Thea Adama a v oratóriach Salomo a Samson.

Dvořákovo Omšu D' ður, málo známe duetá pre soprán, barytón a klavír nahrali západonemeckí umelci na gramofónové platne.

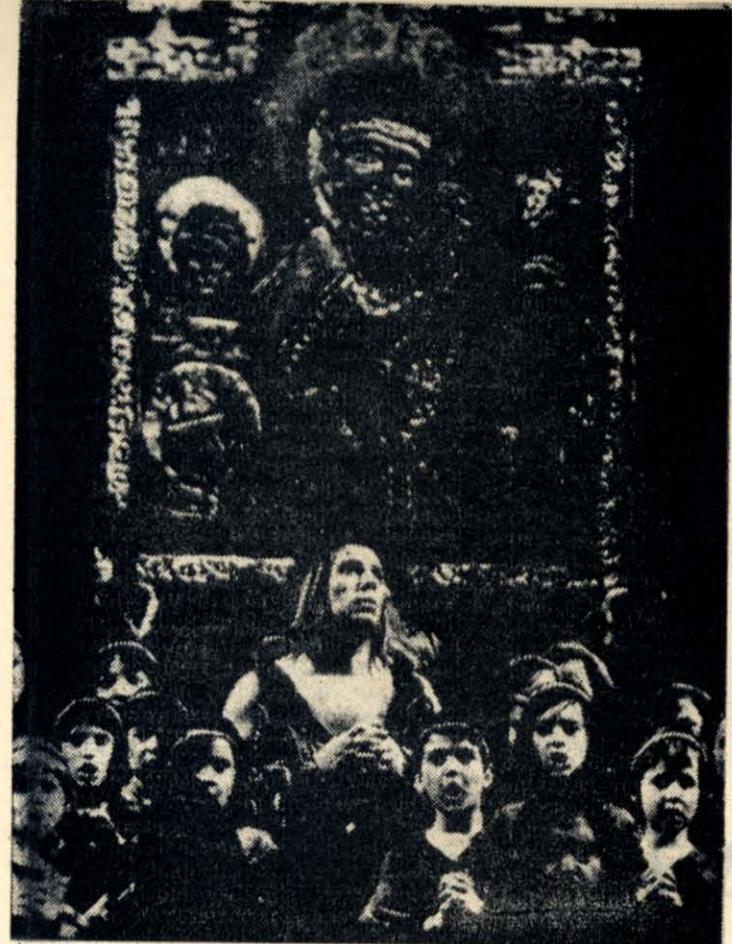
Vo francúzskom Mulhouse usporiadali 15.—20. júna prvý ročník festivalu venuovaného tvorbe J. S. Bacha. Inštrumentálny súbor La folia interpretoval o. i. Štefan Brandenburgské koncertov a viaceré suiety, Bachové organové kompozície prednášela Marie-Claire Alainová.

Takmer 70 rokov po vzniku diela a 30 rokov po autorovej smrti po prvýkrát uviedli v Paříži divadelnú hru V. Kandinského Sonorité jaunes (Zitý zvuk) s hudbou Antonia Webera.

Vysoká hudobná škola Franza Liszta v Budapešti bude od 20. júla do 4. augusta t. r. dejiskom 10. bartókovského seminára. Myšlivosť v majstrovských triedach (klavír, husle, sláčikové kvarteto) dopĺňia muzikologické prednášky a analýzy diel. Učebný plán obsiahne popri dielach Bélu Bartóka aj kompozície jeho súčasníkov a klavírne skladby E. Liszta.

220. výročiu narodenia W. A. Mozarta venovali v Moskve koncertný cyklus, na ktorom sa interpretáciou Mozartových diel predstavili poprední sovietski inštrumentalisti a tělesá, o. i. S. Richter, D. Baškirov, O. Kogan, Moskovská filharmonia, Komorný R. Baršáčik a K. Kondrašin.

Medzinárodné hudobné týždne v Luzerné (13. VIII. — 9. IX.) v tohtočnej programovej konceptii vyzdvihujú storočnému Fabiu Casalsu a Manuela dô Falu.

Z koncertného pódia aj u nás známy Sándor Palcsó vytvoril v novej inscenácii Boris Godunova postavu Jurodívho.

„Zázrak“ Traviaty - originálny Boris

Po druhý raz sa mi v živote poštastilo zažiť „zázrak“ Traviaty. Bolo to skoro pred troma desiatkami rokov, keď Otto Klemperer uviedol v Budapešti aj Verdího populárne dieľo a svoju komplexnou konceptiou, v ktorej výrazové spektrum obsahlo nežnú lyriku i strhujúcu dramatičnosť, ukázal pravú tvár diela v plnej jeho kráse. Traviata som odvtedy videl v rôznych konceptách a interpretáciach na domáčich i zahraničných scénach, ale z tohto, skoro počátku tucta predstavení, upútali iba detaily, čiastočne riesenia a ojedinelé spevácke výkony,

lebo celok nikdy nedosiahol tú „klempererovskú“ úroveň. Teraž sa „zázrak“ zopakoval. Vedenie Štátnej opery v Budapešti sa rozhodlo k novému naštudovaniu diela pozvať dnes najpovolanejšieho verdiovského interpreta — Lambertu Gardelliho. A Gardelli, ktorý tak dôverne pozná tajomstvo nezáradicného rozuzlenia tkaniva tejto partitúry ako aj vygradovania melodických oblúkov do najvyššieho napäťa, splnil všetky očakávania: jeho produkcia, táto neopisateľne krásna výpoved o dramatickom osude Violetty Valéryovej, bez nadsádzky predstavuje svetovú

padla však scéna pred chrámom Vasilija Blaženého. Táto verziu potom už uvedli a plných desať rokov zostala na javisku. Po Musorgského smrti Rimskij-Korsakov, ktorý cítil hodnoty diela, ale po technickej stránke ho považoval za nedokonalé, v snahe zachrániť dielo, v duchu svojej doby majstrovským spôsobom prepracoval orchestráciu a dal dielu novú podobu. Táto verziu nadšene prijala aj Moskva a vďaka Šalapinovi udomácnila sa na všetkých svetových operných scénach. Popri týchto troch verzích vytvorila sa ešte aj ďalšia štvrtá, keď v rokoch

1939-40 urobil novú inštrumentáciu D. Sostakovič. Táto verzia sa zatial na scénach neudomácnila, naopak, od roku 1956, keď milánska Scala uviedla s Rossi-Lemennim v titulnej postave „pôvodnú verziu“, začala sa nová éra Musorgského diela, ktoré svojou neotesanostou a prasılıou je možné hľadať ako všetky dobromyselné prepracovanie.

Režisér budapeštianskej inscenácie András Mikó uvádzá akúsi symbiózu dvoch originálnych Modesta Petroviča Musorgského, čím sa vlastne ozve kompletnej skladatelom komponovaný hudobný materiál. Popri tejto komplexnosti ďalším kladom režie je jednoduchosť a priam cyklická ucelenosť diela od prvej masovej scény na dvore Novodevičijského kláštora až po scénu v blízkosti mesta Kromy, kde sa objaví Dimitrij, tláhnuci na Moskvu za jasotu nadšeného dňu, kym na scéne zostane iba Jurodív, opláckavajúci ruský národ. Veličká režijná konceptia, ktorá konečne presvedčivo dokázala v intencích autora, že touto lesnou scénou sa skutočne skončí dráma Borisa Godunova. Samozrejme, ústrednou postavou zostáva nadalej Boris, ale bez glorifikácie, čím sa polarita medzi ním a ostatným svetom značne zúži a vytvorí tým homogénnu epizódu ruských dejín. Mikóvu konceptiu podporuje aj puritánska scéna Gábora Forrayho s projektovaným pozadím a náznakovými rekvizitami. Majstrovským spôsobom je riadená napríklad Borisova ibza v Kremlí s malebné umiestnenými ikonami, polské obrazy neboli už natoľko presvedčivé.

Režia, inscenácia a charakterizujúce kostýmy Tivadaru Márka sú teda v úžasnej jednote s Musorgského priam asketicou hudobnej rečou, ktorú veľmi citlivu ilmočil Géza Oberfrank. Popri lahodnej a briantnej inštrumentácii Rimského-Korsakova, ku ktorej tak neoddeliteľne patrí zlatom hýriace kopuly moskovskej a sofijskej inscenácie, oddá sa spoznat aj táto menej ligotavú a neskrotenú tvár Borisa Godunova.

JOZEF VARGA

Rainer Maria Rilke

Z priležitosti 50. výročia úmrtia a 101. výročia narodenia spomíname jedného z najvýznamnejších svetových básnikov, ktorého dielo sa stalo mnohokrát žriedlom hudobných inšpirácií. Pražský rodák Rilke bol diefatom svojej doby. Obklopoval ho priemysel, obklopovala ho aj biéda, svetová vojna a s tým súvisiacé osamotenie človeka, ktorý bol nemilosrdne ponechaný izolovanému osudu, plnému strachu a zlych tušení. Rilke ako mysliteľ a básnik dokázal však posprehnúť na skrytie záchravy Iudskej psychiky a vedel dať nevysloviteľným pocitom jasné a záväznú formuláciu. Jeho hlboký pohľad do ľudstva je úplne ojedinely a zaraduje ho k najvýznamnejším básnickým a mysliteľským zjavom svetovej literatúry, obdivovaným umelcami najvyššieho rangu ako napr. Paul Valéry, André Gide. Po odchode z Prahy v posledných rokoch minulého storočia sa zoznámil v Mnichove s osobou priateľou Fr. Nietzscheho Lauo Andreasom Salomem, čo malo veľký vplyv na duševný vývoj básnika. Odchodom z Prahy začína sa obdobie jeho nepokojných putovaní. Precestoval celú Európu, Egypt, Alžírsko. Veľký význam treba pripisať jeho cestám do Ruska, kde sa osobne zoznámil s Tolstým a Repinom. Nemenil ustanovenie len miesta svojho pobytu, ale nedokončil ani univerzitné štúdiá, ktoré začal v Prahe. Manželstvo s Klárou Westhoffovou taktiež nedalo Rilkemu teplo domáceho kruhu. Najradšej sa zdržiaval v rezidencií rodiny Thurn a Taxis-Hohenlohe, v kaštieli Duino pri Terste, kde napísal časť svojho najvýznamnejšieho životného diela „Duinských elegí“. Svetová vojna prerušila jeho prácu, ale po oslobodení z vojenskej služby dostáva Rilke k dispozícii zámok Muzot. Dokončením „Duinských elegí“ a „Sonetov Orfeovi“ dosahuje Rilke svoj umelcovský vrchol. O niekoľko rokov neskôr, v roku 1926, podľahne svojej chorobe, leukémii. Pochovaný bol v Larone, v kantone Wallis.

JÁN ALBRECHT

Lipisko Bachovi

Už po piatykrát stalo sa v dňoch 14.-31. mája t. r. Lipsko dejiskom V. medzinárodnej súťaže Johanna Sebastianiho Bacha, ktorá prebiehala v odbore: klavír, organ, spev, husle a violončelo. Zúčastnilo sa jej 176 súťažiacich z 27 krajin. Z toho bolo 40 klaviristov (v. 2. kole 18, vo finále 8), 38 huslistov (19, 8), 29 organistov (16, 8), 26 violončelistov (15, 8), 42 spevákov — z toho 14 mužov (10, 6) a 28 žien (14, 6). Z ČSSR súťažilo 14 kandidátov (3 klaviristi, 7 organistov, 2 speváci a 2 violončelisti). Z huslistov bola prihlásená naša Andrea Sestáková, do súťaže však nenastúpila. Z nich sa do finále dostali dva organisti a jeden spevák (M. Podskalský), ktorý si vybojoval v súťaži mužov 4. cenu. Súťažné podujatia navštívilo spolu (okrem koncertu viatov) 23 550 návštěvníkov a poroty počítali 230 hodín súťažné výkony.

Táto mohutná akcia je významným dokumentom úcty Nemeckej demokratickej republiky ku tvorivému odkazu veľkého barokového majstra, ktorého životné jubileá a s ním spojený bachovský rok (290 rokov od narodenia a 225 rokov od smrti) presahovali aj do uplynulej koncertnej sezóny. Na príprave podujatia sa velkou mierou podieľala tamoxia lipská Vysoká škola hudočná, ktoréj Žiacky Komorný orchester pod vedením R. Reutera sprevádzal vo finále skladby J. S. Bacha. Počas súťaže sa prestalo na škole vyučovať a profesori i žiaci sa starali o čo najhľadšie organizačné zabezpečenie akcie. Ostatný repertoár finalistov sprevádzala Filharmonia z Halle pod vedením Olára Kocha. I keď s úrovňou výkonu žiackeho Komorného orchestra nemôžeme byť plne uspokojení, pohotovost a umetleckotechnická kvalita hallského orchestra zaslúhujú si v porovnaní s orchestrom zo Zwickau (schumannovská súťaž v r. 1974) skutočne uznanie a ocenenie. Prispeli k pohode a pomernému pokolu finalistov. V porotách zasadali pod predsedníctvom nemeckých pedagógov,

Michail Volčok

Alexander Rudin

Prokofievom III. klavírnom koncercete (nie bez týchnických kazov) prekvapil však pomerne disciplinovaný Bachom. Posledného finalistu (držiteľa 8. miesta) Olafa Dresslera z NDR podla môjho názoru nemala porota odporúčať do finále. Hral s blažovanou pôzou, ako keby nemal o čo bojovať, bez akéhokolvek zaujatia a fantazie, výrazovo i dynamicky veľmi plocho, nezazraz metronomicky.

Vielkým prekvapením celej súťaže bol fénoménalne nadaný 16-ročný sovietsky violončelista Alexander Rudin, nositeľ zlatej medaily a 1. ceny. Jeho hra nesie znaky ideálnej suverenity, ktorá je daná len vyvoleným. Tie najkrikolomnejšie úsely dokážu zahrať naprostoto ľahko, dokonale čisto a na svoj vek úžas vzbuďujúcim výrazom. Je to, ako nakoniec všetci sovietski súťažiaci, mimoriadne skromný chlapec, veľmi prísný a náročný voči sebe. Pri týchto vlastnostiach a zrejmej výtrvalosti ho očakáva iste karieru umelca európskeho formátu. Talent jeho rozsahu rodí sa raz za jedno štvrtstoročie, ba možno i zriedkavejšie. Výrazovo veľmi presvedčivý, výborne prípravený bol nositeľ 2. ceny, 20-ročný Francúz Yvan Chiffoléau, ktorý na vlaňajšej súťaži P. I. Čajkovského obsadil 6. miesto.

Výrazka húsovej súťaže Švédka Nilla Pierrouová je dnes už aj u nás známa zo svojich festivalových vystúpení v Piešťanoch a v Trenčianskych Tepliciach. Diskonuje osobitou eleganciou, životosťou, uľachitlivosťou a tvárnym tónom a naprieč výraznej individualite i vzorovým rešpektovaním štýlu. Thorsten Rosenbuch (NDR) — nositeľ striebornej medaily má blízky vzťah k tvorbe J. S. Bacha. Jeho technický arzenál je obdivuhodný; intonačne hrá spoľahlivo, elegantne a aj jeho dynamicá a výrazová paleta je nadmieru široká.

V súťaži spevákov najlepšie obstáli Nemci a Maďari. Nositeľmi prvých cien sú speváci Carola Noseková, u mužov Waldemar Wild, obdivuva z NDR, druhú cenu získali maďarskí speváci Katalin Pittová (krásne prednesla áriu Paminy z Mozartovej Carovnej flauty) a Gábor Németh.

VLADIMÍR CIŽIK

Pozn. redakcie: O organovej súťaži v Lipsku budeme na stránkach HZ referovať osobitne.